Tuyển tập

Rey Bajenting

www.diendancacanh.com

Tổng hợp từ nhiều bài viết của tác giả Rey Bajenting

Đấu kê tâm pháp

"Trong trò chọi gà, một khi đã thả gà là không còn đường lùi. Lúc này, bạn chẳng thể làm gì để giúp đỡ chiến kê của mình được nữa. Đây là thời khắc ngoài tầm kiểm soát. Bởi dẫu gà của bạn có hay thế nào đi nữa, bạn có biệt dưỡng và ốp kỹ đến đâu đi nữa thì vẫn luôn tồn tại một vấn đề - điều gì sẽ xảy ra nếu gà địch đá hay hơn? Và còn cả yếu tố "may rủi" nữa. Nhưng trước đó bạn vẫn có thể tác động lên một số yếu tố mà nó quyết định số phận gà của mình. Cụ thể, bạn có thể kiểm soát việc lai tạo, chăm sóc, thức ăn và nuôi dưỡng để gà mình đá hay hơn. Sau cùng, trò chọi gà cũng như cuộc đời, sau mỗi thử thách bạn đều có thể nói "tôi đã nỗ lực hết sức mình..." (Rey Bajenting)

Nắm vững nguyên tắc

Hiểu biết chính là nền tảng của sự khôn ngoan. Quan sát, lắng nghe, học hỏi và sau cùng là hiểu biết, là những bước quan trọng nhất trên con đường học tập và thủ đắc bất kỳ lãnh vực nào.

Chúng đưa đường dẫn lối cho bạn.

Con đường của một sư kê không khác gì con đường của một nghệ nhân, doanh nhân hay chiến binh. Phải am hiểu mọi lãnh vực, từ khoa học, nghệ thuật cho đến thương mại.

Đừng tự động làm theo hoặc phản bác ngay những gì mà người khác làm. Mà hãy cố hiểu mục đích ở đàng sau. Vấn đề không phải là "làm thế nào" mà quan trọng là "tại sao".

Trước tiên, hãy học hỏi cách thức của các sư phụ trong làng gà chọi để nắm vững nguyên tắc trước khi phá bỏ chúng.

Phá bỏ nguyên tắc sau khi "thủ đắc" là sáng tạo, nhưng bất nguyên tắc lúc mới nhập môn là ngu ngốc.

Không chỉ "cái gì" và "làm thế nào" mà quan trọng hơn là "tại sao". Để học hỏi, bạn không chỉ đơn giản đọc, nhớ và làm theo, mà bạn còn phải hiểu. Rồi sau đó bạn có thể canh cải và sáng tạo.

Rất nhiều sư kê làm này nọ bởi vì họ từng chứng kiến hoặc nghe nói có người làm như vậy. Điều

này rất nguy hiểm bởi vì nhiều thứ trong làng gà chọi chỉ áp dụng trong những tình huống nhất định chứ không phải trong mọi trường hợp. Bạn luôn phải giả định rằng điều mà người ta làm có thể không thích hợp trong hoàn cảnh của mình. Bằng không, bạn có thể bỏ qua điều mà đúng ra mình phải làm, chỉ vì bạn chưa thấy ai làm như vậy.

Vì vậy, điều quan trọng không phải là các sư phụ làm gì, mà tại sao họ làm như vậy. Đừng bắt chước một cách máy móc mà phải hiểu rõ nguyên nhân đàng sau.

Do đó, nếu bạn chỉ biết đến sự tồn tại của lồng dưỡng (conditioning pen), lồng bay (fly pen), lồng bới (scratch box), biết phân biệt giữa hạt với viên, phân biệt vitamin với khoáng chất là chưa đủ. Bạn cần hiểu rõ mục đích và nguyên tắc đàng sau mỗi công cụ và công dụng của từng loại dưỡng chất.

Một khi hiểu được ý nghĩa đàng sau những điều mà các sư phụ làm, thì bạn có thể sáng tạo, canh cải hoặc làm theo ý tưởng của riêng mình.

Nói ngắn gọn, bạn có thể phá bỏ nguyên tắc.

Một lần nữa, nên nhớ rằng: phá bỏ nguyên tắc sau khi "thủ đắc" là sáng tạo, nhưng bất nguyên tắc trước khi "thủ đắc" là ngu ngốc.

Không ngừng học hỏi

Trong làng gà chọi, càng hiểu biết thì bạn sẽ càng thấy rằng mình vẫn cần phải học hỏi thêm.

Vấn đề lớn nhất mà ai trong làng gà cũng có thể phạm phải đó là cho rằng mình đã biết hết (Floyd Gurley, The Scientific Breeding of Gamefowl, 1992).

Sau khi nắm vững những vấn đề cơ bản, đừng ngưng việc học hỏi. Chọi gà là một lãnh vực phải liên tục trau dồi.

Chân lý ở trường gà, cũng như ngoài đời, đó là một khi bạn cho rằng mình đã biết hết mọi thứ thì thực ra bạn biết rất ít. Người đó sẽ là kẻ chiến bại. Người nhận ra hiểu biết hạn chế của mình mới là kẻ thức thời. Người đó mới là kẻ chiến thắng.

Khi bạn lậm sâu vào trò này bạn sẽ thấy rằng một lời giải sẽ dẫn đến nhiều câu hỏi khác. Bởi vì trong hành trình vào thế giới của chiến kê, không có gì là tuyệt đối đúng hoặc sai.

Nếu không ngừng tìm kiếm thì bạn sẽ thu thập được nhiều kiến thức, thông tin và kinh nghiệm.

Bạn sẽ học được nhiều kỹ năng, cách thức và phương pháp. Bạn không chỉ học hỏi nhiều hơn mà còn yêu thích bộ môn này hơn nữa. Bạn sẽ yêu thích những thách thức, chiến thắng và thậm chí cả sự thất bại.

Cách thưởng thức trò chơi này là tin tưởng vào bản thân, vào gà của mình. Nhưng đừng bao giờ cho mình là hay nhất. Hơn bất cứ điều gì khác, kẻ thù nguy hiểm nhất của một sư kê là chính bản ngã của anh ta.

Do vậy, đừng sùng bái ai đó bởi người ta không phải lúc nào cũng đúng. Cũng đừng xem thường ai đó bởi người ta không phải lúc nào cũng sai. Hãy học những gì cần học. Bởi trong làng gà, cá nhân chỉ là một hạt cát trong sa mạc mênh mông.

Hãy tìm rồi bạn sẽ thấy

Bạn không thể tìm thấy thứ mà mình không hề biết. Hãy đảm bảo bạn biết rõ những gì mà mình tìm kiếm ở một chiến kê. Bởi vì trong trò chọi gà, lựa chọn đúng là chìa khóa của thành công. Vâng, dẫu lai tạo hay thi đấu, bạn phải lựa chọn đúng. Trong lai tạo, bạn phải chọn ra những con gà giống ưu tú, cả trống lẫn mái. Cũng vậy, khi thi đấu, bạn phải tuyển chọn chiến kê có nhiều cơ hội chiến thắng. Do đó, bạn cần phải biết cách lựa chọn đúng.

Việc lựa chọn chiến kê là một vấn đề chủ quan. Nó phụ thuộc vào kinh nghiệm hay ảnh hưởng của các sư kê khác, hoặc cả hai. Một số cho rằng nó mang tính tương đối. Số khác cho rằng nó trừu tượng. Trên thực tế, không có gì là trừu tượng trong nghệ thuật tuyển chọn chiến kê. Định nghĩa về chiến kê xuất sắc là đanh thép – nó phải có xuất thân dòng dõi, chế độ chăm sóc lý tưởng, lối đá xuất sắc và đặc điểm thể chất ưu việt. Nhưng việc xác định đâu là dòng gà tốt, đâu là chế độ chăm sóc lý tưởng, đâu là lối đá xuất sắc và đâu là đặc điểm thể chất ưu việt lại mang tính tương đối.

Quan điểm về chiến kê thường phụ thuộc vào môi trường xuất thân của cá nhân, bạn bè và ảnh hưởng của họ xung quanh anh ta, đẳng cấp trường đấu nơi anh ta tham dự và thậm chí cả kinh nghiệm chinh chiến của cá nhân đó.

Với người cư ngụ nơi thành thị, nuôi gà trong lồng kẽm kích thước 1 x 1 m và có lẽ 1.2 x 2.4 m có thể là lý tưởng. Với người sống ở những vùng xa xôi, gà nội lai gà Mỹ có thể là dòng pha tốt. Với người chỉ đá bụi (tupada) và đá cáp, lối đá và đặc điểm thể chất tốt nhất không hề giống với những người đá giải World Slasher Cup ở Araneta Coliseum, Candelaria Festival of Derbies ở Iloilo, và những giải trị giá hàng triệu peso khác.

Những người mới tham gia vào trò này thường chuộng loại gà hung hăng và ồ ạt. Một khi đã có

nhiều kinh nghiệm, họ bắt đầu chuộng loại gà phòng thủ, trầm tĩnh, kiên nhẫn và biết chớp thời cơ.

Dẫu vậy, với mọi yếu tố và thực tế nêu trên, vẫn có những tiêu chuẩn được thực sự chấp nhận về những gì làm nên một chiến kê xuất sắc. Do đó, bạn cần biết mình tìm kiếm điều gì, rồi bạn sẽ biết tìm nó ở đâu và tìm bằng cách nào. Các sư kê bậc thầy nhận ra gà hay một khi họ nhìn thấy chúng.

Phân tích thắng thua

Một trận thắng thuần túy lại hầu như vô dụng. Hãy phân tích những trận thắng như vậy thật kỹ càng. Phân tích các trận thắng cũng như thua. Luôn ghi chú cách đá của chiến kê bất chấp kết quả như thế nào.

Chiến kê của bạn có đá như mong muốn? Hay nó đá kém? Nếu vậy, có nên gắng phân tích và tin lời chuyên gia? Việc xác định những nguyên nhân khả dĩ liên quan đến trận đấu trong một bản đánh giá hậu trận mang lại tính hiệu quả và cởi mở.

Xác định xem chiến kê của bạn chiến thắng nhờ nó đá hay hoặc nó vẫn thắng dù đá dở. Nếu nó thua, hãy cố tìm hiểu lý do tại sao.

Chiến kê của bạn mà đá dở, thì dù thắng hay thua, đó vẫn là vấn đề cần quan tâm.

Một tinh thần cởi mở cho phép bạn đánh giá lối đá của gà nhà một cách khách quan; điều giúp bạn dễ dàng vượt qua thất bại nếu có. Ghi chép đầy đủ những gì mà bạn thực hiện trong quá trình biệt dưỡng gà sẽ giúp bạn phát hiện được sai sót.

Tập trung vào các diễn biến trong những ngày sau cùng, đặc biệt là lượt xổ cuối. Đa phần, đây là giai đoạn mà vấn đề nảy sinh. Gà đem đi đá đã vượt qua vòng tuyển chọn sau cùng, vì vậy những sai sót hay trục trặc phải xuất hiện sau lần xổ cuối.

Hãy phân tích, xác định và điều chỉnh.

Tập trung vào lối đá

Một chiến thắng không thể khỏa lấp được lối đá dở. Có lẽ lần sau bạn sẽ thua. Mặt khác, dẫu đá hay cũng không thể phủ định được thất bại, nhưng nó làm dịu nỗi đau chiến bại.

Thành công trong trò chọi gà được đánh giá một cách tốt nhất ở tỉ lệ thắng trận. Tỉ lệ thắng trận cao hầu như luôn đi đôi với lối đá hay và ổn định của gà nhà ở trường đấu mà bạn tham gia.

Hãy tập trung vào lối đá hay. Thành công rồi sẽ đến.

Để thực hiện điều này, bạn phải duy trì một tiêu chuẩn đáng tin cậy về chất lượng và năng lực chiến đấu của dòng gà mà mình giữ.

Tuyển chọn một cách kỹ lưỡng. Bạn đã đọc phần tuyển chọn chiến kê chất lượng ở mục trước và bạn sẽ thấy phần giải thích chi tiết ở mục sau. Hãy thủ đắc nghệ thuật tuyển chọn chiến kê và bạn sẽ thành công trong trò này.

Rồi tuân thủ chế độ chăm sóc và nuôi dưỡng phù hợp. Ở đoạn sau trong bài viết này, bạn sẽ thấy phương pháp của tôi. Phương pháp của tôi chưa phải là tốt nhất nhưng chắc chắn sẽ giúp ích phần nào. Để hỗ trợ cho phương pháp, bạn cần tập hợp một nhóm cần mẫn và hiệu quả từ biệt dưỡng, gắn cựa cho đến thả gà.

Hãy tìm kiếm một cách thức. Luôn áp dụng nó để đá khi mọi điều kiện đều hội tụ.

Khía cạnh tăng tiến này sẽ đưa bạn đến với thành công. Một chút từ lai tạo và chăm sóc, một chút từ biệt dưỡng và ốp, một chút từ thả gà và một chút từ gắn cựa dao có thể đem lại một lợi thế đáng kể khiến cho may rủi không còn chỗ đứng.

Dẫu bạn tham gia làng gà vì lý do cơm áo, kinh doanh hay giải trí, bạn phải chịu tốn kém để lùng chiến kê xịn. Bởi dù không có gì là chắc chắn hay rõ ràng, có một lằn ranh phân biệt giữa một chuyên gia với những kẻ tầm tầm hay ăn theo.

Không nhất thiết phải hoàn hảo

Hãy nhắm đến lối đá hay, chứ không phải là sự hoàn hảo. Trong chọi gà, không có ai hoàn hảo. Như đã nói, không có gì là tuyệt đối đúng hay sai trong trò này. Trừ phi, có lẽ là những thứ được cố tình sắp đặt để thay đổi kết quả trận đấu.

Việc phấn đấu cho một mục tiêu hoàn hảo hay lý tưởng, dẫu trong lai tạo hay cáp đá, chỉ tổ ngăn cản sự tiến bộ. Rất dễ để đạt mức trung bình, khó để trở nên giỏi, khó nữa để giỏi hơn, khó nhất khi muốn dẫn đầu, và bất khả khi muốn… hoàn hảo!

Vâng, bạn không nhất thiết phải nhớ hết mọi điều đúng đắn. Chỉ cần tránh không làm điều sai

trái.

Chẳng hạn, thay vì tìm kiếm một chiến kê hoàn hảo, hãy để ý và loại bỏ những lỗi tật về lối đá trong quá trình tuyển chọn.

Tôi không tìm kiếm những chiến kê luôn bay trên đầu đối thủ; vừa chạm đất là nạp liền; và né được mọi cú đá của đối phương. Thay vào đó, tôi chỉ tìm kiếm nhược điểm. Tôi loại ngay những con chậu bẹt (flat-footed), dị tật và thiếu những yếu tố đem lại sự vững chãi như thăng bằng và dáng đi. Tương tự, tôi loại những con có thói quen đá lông (billhold), những con di chuyển mà không đá, những con hơi khờ và hơi chậm; đại loại là vậy.

Kết quả là, các chiến kê ở RB Sugbo rất đồng đều, không bay hoài trên không, không ở lì dưới đất, cũng không mạnh mẽ nhất. Nhưng chúng đều nhanh, khôn, đủ lanh lợi và lực đá. Một khi bạn đã thành công trong việc loại bỏ nhược điểm, bạn sẽ còn lại toàn ưu điểm.

Lai tạo là nền tảng nhưng biệt dưỡng tạo nên sự khác biệt

Nếu tuyển chọn là chìa khóa của thành công thì lai tạo là nền tảng của tuyển chọn. Khi tuyển chọn chiến kê xuất trường, những con thuộc dòng đá hay và ổn định luôn được ưu tiên.

Nguyên tắc đầu tiên trong tuyển chọn là: đừng hy sinh "ổn định" bằng "biến dị". Lai tạo tốt là yếu tố ổn định đối lập với lối đá vốn biến hóa.

Nếu bạn không tự lai tạo chiến kê, tốt nhất nên lấy gà từ bạn bè hay những nhà lai tạo có danh tiếng (nên phải giữ). Chất lượng bề ngoài của một chiến kê không đảm bảo dòng dõi tốt. Những gì mà bạn thấy chỉ là kiểu hình. Bạn không thể biết được kiểu gien của nó. Bởi vậy, bạn phải tin vào lời đảm bảo của nhà lai tạo. Và đảm bảo của nhà lai tạo gắn liền với danh tiếng của ông ta.

Tuy nhiên, các nhà lai tạo chiến kê nói chung đều trung thực. Bằng không, họ sẽ không thể tồn tại trong làng gà bởi mọi giao dịch đều dựa vào lòng tin.

Dẫu khó khăn đến đâu, luôn tìm kiếm dòng gà xịn. Luôn lấy chiến kê của bạn từ dòng gà chiến thắng. Dòng giống là nền tảng của một chiến kê chất lượng. Biệt dưỡng chỉ giúp chiến kê vốn đã chất lượng đạt phong độ tốt nhất.

Tuy nhiên, thực tế ngày nay, theo quan sát của chúng tôi, ít ra ở đẳng cấp cao nhất của trò này, mọi chiến kê đều có chất lượng tương đương nhau.

Vào những năm 1960, khi gà Mỹ (mà người Phi gọi là gà Texas) bắt đầu được nhập khẩu, chúng

đã tràn ngập và hầu như quét sạch những giống gà chọi địa phương – như Bisaya hay Tagalog, Balulang hay Batangas, Bolinaos và những giống còn lại - khỏi mặt đất.

Một vài thập kỷ sau, những nhà lai tạo ở Negros, hầu hết đều là các chủ trại giàu có và có mối quan hệ với các nhà lai tạo danh tiếng ở Mỹ, tham gia và kiểm soát trò chọi gà. Ai mà biết được đấy là nhờ kiến thức tuyệt vời về di truyền gà chọi của họ, hay ưu thế tuyệt đối về dòng gà và chất lượng gà?

Một vài thập kỷ sau nữa, tình thế lại thay đổi. Việc nhập khẩu trở nên dễ dàng và khả dĩ, thậm chí cả với người không-giàu-lắm và sự gia tăng số lượng các chi nhánh trang trại Mỹ ở Philippines. Ngày càng nhiều tay chơi người Phi nhập các bộ tam gà giống, gồm cả trống lẫn mái. Thế hệ sau của những con gà nhập khẩu này lại đến tay họ hàng, bạn bè và người mua. Rồi có đến hàng ngàn người Phi sở hữu những chiến kê siêu hạng.

Để giờ đây, ở đẳng cấp thi đấu cao nhất, chất lượng các chiến kê hầu như là tương đương. Do vậy, một số người tập trung vào việc tìm kiếm những phương pháp biệt dưỡng siêu hạng.

Hiểu biết tường tận chiến kê của mình

"Biết mình" là câu thành ngữ cổ về chiến tranh. Trong chọi gà, bạn cần phải biết tường tận về chiến kê của mình.

Sau khi tuyển chọn những chiến kê xuất sắc nhất, bước tiếp theo là bạn phải hiểu tính nết từng con.

Người và gà phải hiểu ý nhau. Người dưỡng gà giỏi luôn cố gắng tìm hiểu về chiến kê của mình. Hiểu biết về chiến kê của mình và bạn đã nắm được một nửa cơ hội thắng trận, như lời vị tướng Trung Hoa vĩ đại Tôn Vũ từng nói.

Nếu bạn chỉ biết trọng lượng chiến kê của mình thôi thì chưa đủ, điều quan trọng là bạn phải biết nó có thích được thả rông, hay nó sẽ đá tốt hơn nếu được cách ly dài ngày, chẳng hạn trong lồng hay dây cột.

Một trong những điều đầu tiên mà bạn cần kiểm tra ở chiến kê mới bắt về là mức độ trao đổi chất (metabolic rate) của nó. Bạn cần biết con gà này có dễ mập hay tăng trọng hoặc nó cần được cho ăn nhiều hơn để duy trì cân nặng hay không. Một cách để biết được mức độ trao đổi chất là xây dựng khẩu phần ăn tiêu chuẩn dành cho một nhóm cân nặng nhất định.

Hiện tại, với thành phần 50% viên thức ăn bồ câu - 50% cám gà, tôi áp dụng khẩu phần 35 gram

mỗi bữa cho gà cân nặng từ 1.8 đến 2 kg. Tôi có thể xác định mức độ trao đổi chất cao hay thấp của từng cá thể bằng cách theo dõi con nào mập trên mức trọng lượng chuẩn, con nào sụt dưới mức trọng lượng chuẩn và con nào vẫn duy trì trọng lượng chuẩn.

Kiến thức này rất quan trọng một khi bạn áp dụng các chế độ tiền biệt dưỡng (pre-conditioning) và biệt dưỡng (conditioning), bởi bạn sẽ biết cá thể nào cần vận động nhiều hơn và ăn ít đi hoặc ngược lại.

Biết nhịp điệu sinh học của chiến kê. Biết nó thích hợp với điều gì. Biết trọng lượng chiến kê, hình dáng thích hợp, khẩu phần thích hợp. Trên tất cả, hãy chăm sóc chiến kê của bạn với tất cả tình yêu thương. Chúng là sinh vật sống nên có thể cảm nhận và đáp lại tình yêu của bạn.

Ghi chép mỗi lần xổ gà. Từ đó bạn có thể đánh giá một cách tương đối về nhịp điệu sinh học của gà nhà. Một thí nghiệm do RB Sugbo Gamefowl Technology thực hiện, chứng tỏ rằng mỗi chiến kê đều có khoảng 2 tuần đá xung, hai tuần đá sút. Điều đó có nghĩa, chúng đạt phong độ khoảng một lần mỗi tháng.

Sau khi đạt đỉnh phong độ, chúng sẽ sa sút trong vòng hai tuần, tức hai kỳ xổ nếu bạn xổ gà hàng tuần. Rồi sau đó, chúng lại bắt đầu đá lên chân.

Điều này có thể giải thích phong độ của một chiến kê nhất định vào một giai đoạn nhất định của nguyệt kỳ. Nguyệt kỳ âm lịch kéo dài 28 ngày hay 4 tuần dương lịch.

Nhưng một số chiến kê có chu kỳ dài hơn đến 3 tuần, và hiếm có chiến kê nào đá hay một cách đều đặn mỗi tuần.

Biết rõ gà của mình và đó là con đường để chiến thắng.

Đừng lệ thuộc vào may rủi

Tin tưởng vào gà của mình, tin tưởng vào bản thân nhưng đừng bao giờ tin rằng chiến kê của mình là vô địch bằng không bạn sẽ phải thất vọng và thất bại thảm hại.

Ngoài trường đấu, bạn không thể điều khiển số phận chiến kê của mình nữa. Nhưng bạn vẫn tác động phần nào lên một số yếu tố mà nó quyết định số phận của chiến kê.

Bởi hiện tại, bạn đang điều khiển thông qua chế độ chăm sóc và dinh dưỡng để gà của mình đá hay hơn, cộng thêm tất cả những kiến thức và sự khôn ngoan mà bạn học được từ các sư kê bậc thầy.

Nhưng cuối cùng, bạn cũng không thể điều khiển được kết quả của trận đấu. Và hiếm khi nào bạn gặp được đối thủ dễ nhằn.

Vì vậy, hãy chấp nhận một thực tế rằng, trong một trận đấu ngang cơ, luôn tồn tại yếu tố may rủi. Miễn là bạn đừng lệ thuộc hoàn toàn vào may rủi là được.

==========

Ghi chú

Nguyên văn “Cocking philosophy” tức “Triết lý chọi gà”. Chúng tôi từng dịch là “Chiến kê tâm pháp” để tựa đề có âm hưởng tranh đấu (nhưng không thật sát nghĩa). Nay nhận thấy bản “Hịch tướng sĩ” của Trần Hưng Đạo và tranh khắc của Henri Oger đều sử dụng từ "đấu kê” 鬥雞 với ý nghĩa “chọi gà” nên chúng tôi sửa lại thành “Đấu kê tâm pháp”.

Tuyển chọn – chìa khóa để thành công

Trong bộ môn chọi gà, tuyển chọn là chìa khóa để thành công. Lai tạo cũng chẳng qua là việc tuyển chọn con giống phù hợp. Dẫu đá giải hay đá cáp, việc tuyển chọn gà hay là cần thiết. Và nếu bạn có khả năng tài chính, mà không thực sự tham gia trực tiếp vào trò chọi gà, việc tuyển chọn nhà lai tạo, nài gà (handler) và biệt dưỡng gà (conditioner) là yếu số sống còn.

Và nên nhớ, gà hay mới làm nên tên tuổi sư kê, chứ không phải sư kê làm nên tên tuổi của gà hay. Bước đầu tiên để biệt dưỡng thành công là tuyển chọn phù hợp.

Như đã đề cập trước đây, việc tuyển chọn có tính tương đối, tùy thuộc vào quan điểm cá nhân, môi trường, cơ hội và thậm chí cả số năm lăn lộn trong ngành này. Tuy nhiên, có những nguyên tắc chung được chấp nhận một cách rộng rãi trong việc tuyển chọn chiến kê.

Khoa học chiến thắng bắt nguồn từ nghệ thuật tuyển chọn. Nguyên tắc tuyển chọn đầu tiên mà tôi học được từ các sư phụ: Đừng bao giờ hy sinh tính ổn định (concrete) bằng biến dị (variable).

Dòng gà hoàn hảo, hết sức cân đối, từ lối đi cho đến cấu trúc cơ thể và dáng, đầu nhỏ, mắt đỏ tươi, tỷ lệ chân phù hợp với đùi hơi dài hơn cán, cán nhỏ và ngón mảnh mai là ví dụ về những yếu tố ổn định, trong khi lối đá là biến hóa. Yếu tố ổn định không thay đổi. Biến hóa thay đổi tùy vào lối đá của đối thủ và tình trạng thế chất của bản thân.

Đừng chọn những con thiếu một vài thông số ổn định chỉ vì bạn thấy chúng xổ tốt một đôi lần.

Chỉ khi nào gà đạt tiêu chuẩn riêng của bạn về tính ổn định thì bạn mới xổ để xem nó có đạt tiêu chuẩn về lối đá hay không.

Trước tiên, cần xác định xem chiến kê có chất lượng tốt hay không, dựa vào dòng giống và lai tạo. Có những dấu hiệu cho thấy một chiến kê chất lượng chẳng hạn như đầu nhỏ, mắt sáng và hình dáng tổng thể. Tuy nhiên, đảm bảo tốt nhất mà bạn có là danh tiếng của nhà lai tạo.

Cũng cần xác định xem con gà bạn sắp mua có được nuôi dưỡng đúng cách không. Chúng có được chăn thả từ nhỏ? Chúng có được cột dây từ tháng tuổi thứ bảy? Và chúng có được cung cấp đầy đủ chất dinh dưỡng và luôn mạnh khỏe từ khi ra đời?

Rồi bạn kiểm tra các đặc điểm thể chất. Dáng cân đối, vai rộng, thân hình bầu dục với xương lườn hơi nhô, chiều dài cổ cân đối, lông đuôi cân đối, cán nhỏ trơn láng và hơi ngắn so với đùi, và điểm quan trọng nhất là dáng đi (gait).

Gà bước lệt bệt cần phải loại ngay lập tức. Dáng đi không chỉ là tỷ lệ cân đối giữa thân, cổ và chân, mà còn là sự hài hòa khi gà di chuyển: cách mà nó bước đi, sải những bước dài và đều, ngón thới chạm đất trước, cảnh giác và tập trung.

Gà hay luôn cảnh giác và dường như để ý đến môi trường xung quanh. Khi chúng đứng hay bước đi, ngón thới đặt xuống đất trước; chúng luôn ngóc đầu lên cao; và sải những bước dài và đều.

Quan sát thật kỹ cách gà bước đi. Những con bước ngắn thường nhảy không cao. Trong khi gà bước chân cao, nghĩa là co chân lên gần ngực, sẽ bị hạn chế khi dạt ngang.

Chỉ những con đạt tất cả những tiêu chuẩn ở trên mới được đem xổ để coi lối đá. Thường thì chúng luôn đá tốt.

Gà hay không chuyên một lối đá nào, không nhất thiết phải luôn đá gác (angat), bám đất (grounder) hay nạp cao (breaker) nhưng chúng có thể đá theo bất cứ lối nào khi hoàn cảnh bắt buộc.

Đừng quá tập trung vào lực đá, bởi gà sẽ chậm. Đừng quá tập trung vào tốc độ, bởi gà sẽ đâm không chính xác. Đừng quá tập trung vào nạp cao, bởi gà sẽ yếu trên mặt đất. Quan trọng hơn

cả, đừng chọn gà né tránh quá nhiều. Nó sẽ không tập trung vào việc triệt hạ đối phương mà chỉ cố để tránh bị hạ thủ. Cũng bằng mọi giá, hãy tránh những con có thói quen đá lông. Trong các giải đá dao ngày nay, điều đó sẽ khiến chúng bị chém vào cổ.

Việc phòng thủ thuần túy không mang lại chiến thắng. Gà hay là con dữ ngay cả trong phòng thủ: nạp liền ngay sau khi dạt, chòi ngược lại trong khi nhảy lùi, và luôn cố gắng triệt hạ đối thủ khi ra đòn.

Khôn ngoan không đồng nghĩa với khả năng tránh đòn. Đó là khả năng tung ra những cú đá chính xác vào thời điểm thích hợp khiến đối phương không thể nào tránh nổi.

Một con gà hay đá từ bất kỳ tư thế nào, bất kể trên không hay từ phía sau. Nó có thể ghi điểm nhờ những cú nạp từ bên dưới, từ mặt bên hoặc thậm chí, khi lưng đang tựa vào tường.

Khi tuyển chọn chiến kê đá trường, hai đặc điểm quan trọng nhất, theo thứ tự, là lối đâm (cutting ability) và sự gan lì (gameness). Nhiều người mà tôi trao đổi, một số là những sư phụ, không đồng ý với tôi rằng lối đâm xếp trên độ gan lì. Lý do mà tôi vin vào bởi vì đây là trò đâm chém, vậy nên lối đâm phải được xếp trên gan lì. Một chiến kê ít gan lì vẫn có thể đâm tốt và thắng trận. Nhưng chiến kê đâm tệ không thể hạ độc thủ, do đó không thể giành thắng lợi. Trong hầu hết mọi trường hợp, nó sẽ có kết cục như sau – phơi xác.

Rồi sau lối đâm và sự gan lì, mà tôi thích gọi là “nền tảng” (bottom) bao gồm cả lực và sức chịu đựng (endurance), tôi chọn tiếp sự khôn ngoan, lanh lợi (agility) và tốc độ. Cả ba phải đi chung với nhau. Bởi vì lanh lợi là đặc điểm cho phép một con gà khôn ngoan thực hiện những điều cần thiết trong một hoàn cảnh đặc biệt, và tốc độ cho phép nó thực hiện điều đó nhanh hơn đối thủ.

Khi đánh giá khả năng chiến đấu, các sư phụ coi tốc độ là đặc điểm rất quan trọng. Tốc độ xử lý, tốc độ ra đòn. Bởi vì như người ta thường nói, chọi gà giống như đấu súng, bạn phải nhanh bởi chậm là chết.

Dù ý kiến ra sao, bởi vì chúng tôi, những người Filipinos, đá cựa dao dài, chúng tôi phải cân nhắc những đặc điểm đem lại nhiều thuận lợi đối với loại vũ khí này.

Cũng tương tự như lối đâm quan trọng hơn sự gan lì, tốc độ quan trọng hơn lực, thời điểm quan trọng hơn tốc độ, và sự khôn ngoan quan trọng hơn sức chịu đựng. Luôn ghi nhớ điều này và bạn sẽ thắng nhiều hơn thua. Tuy nhiên, với mục đích định nghĩa về một chiến kê với khả

năng chiến đấu tốt, tôi gom tất cả những đặc điểm này thành ba phần – lối đâm; gan lì, lực và sức chịu đựng hay gọi chung là "nền tảng"; và sự khôn ngoan, lanh lợi và tốc độ.

Gà hay không có bất kỳ lối đá đặc trưng nào. Chúng có lối đâm, yếu tố nền tảng, và sự khôn ngoan, lanh lợi và tốc độ. Tất cả những đặc điểm nhằm hướng đến một mục tiêu. Triệt hạ đối phương.

Lối đâm

Lối đâm (cutting ability) là khả năng tung đòn sát thủ một cách chớp nhoáng.

Gà đâm tốt duỗi chân đá tối đa. Điều này có lợi thế vươn xa và đâm sâu. Nó đá mục tiêu có chủ đích và gây tổn thương tối đa. Nó không nhất thiết phải co hết chân sau khi đá nhằm bung tiếp cú nữa. Điều này có nghĩa, nó tung liên tiếp nhiều cú đá trong một thời gian ngắn với tốc độ siêu việt, do vậy có nhiều cơ hội hạ sát đối phương.

Ngược với điều mọi người thường nghĩ rằng lối đá chỉ phụ thuộc vào bổn bang, trên thực tế nó phụ thuộc vào cả ba yếu tố: di truyền, tâm lý và thể chất.

Vâng, dòng gà được lai tạo với đặc điểm này. Có dòng đâm rất tốt. Nó nằm trong gien của chúng. Tuy nhiên, trạng thái tâm lý và điều kiện thể chất cũng ảnh hưởng đến lối đâm. Khi chiến kê không ở trạng thái tâm lý tốt, mất tập trung hay không hoàn toàn để tâm vào trận đấu, nó có thể bị mất lối đâm vốn có bởi vì nó lo ra thay vì tập trung vào việc hạ sát đối phương. Điều kiện thể chất cũng rất quan trọng. Gà vai u thịt bắp hay cơ bắp lỏng lẻo không thể đâm tốt. Điều này cũng đúng với chiến kê không có trọng lượng hay độ ẩm cơ thể lý tưởng.

Nền tảng

Nền tảng mà tôi đề cập là sự gan lì, lực và độ bền. Sự gan lì, lực và độ bền dường như có mối tương quan. Đây là những đặc điểm cơ bản làm nên nền tảng, khả năng chiến kê đá đến giọt máu cuối cùng với sự quyết tâm và năng lực đâm chém cho đến cuối trận.

Gan lì là xu hướng sát thủ không ngừng nghỉ, bất chấp hoàn cảnh. Không chỉ khao khát chiến đấu thông qua việc luôn cắn mổ khi được dứ (careos). Có sự khác biệt giữa gà gan lì với gà chỉ cắn mổ để trả đũa. Gan lì là nền tảng cho phép gà thực hiện tất cả những điều kỳ diệu.

Lực là khả năng tung cú đá một cách mạnh mẽ và đâm sâu vào da thịt đối phương dẫu đang bị thương tích nặng.

Sức chịu đựng là khả năng vượt qua sự đau đớn và chấn thương, kể cả những vết thương chí mạng, trong một thời gian dài.

Ba yếu tố này làm nên nền tảng. Là khả năng giúp gà trụ vững cho đến hết giải. Là năng lực tiềm tàng hỗ trợ đàng sau. Là bản năng sát thủ dù chỉ còn chút sức tàn và giọt máu cuối cùng.

Sự khôn ngoan, lanh lợi và tốc độ

Sự khôn ngoan, lanh lợi và tốc độ khép lại định nghĩa về một con gà hay. Khôn ngoan là khả năng nhận biết phải làm điều gì trong một hoàn cảnh nhất định. Lanh lợi là khả năng thực thi trong hoàn cảnh đó và tốc độ là hạ thủ nhanh hơn đối phương. Một con gà khôn có thể biết phải làm gì nhưng nếu không đủ lanh, nó sẽ không thể thực thi được điều đó. Và nếu không có tốc độ, gà đối phương có thể đã hạ thủ trước khi nó kịp xuất đòn. Khôn ngoan là khả năng di chuyển một cách thông minh nhằm đưa đối phương vào thế bất lợi, chẳng hạn như treo trên đầu đối phương ở trên không. Lanh lợi là đặc điểm cho phép gà khôn ngoan thực hiện những điều cần thiết, tốc độ giúp nó hạ sát đối phương và ra đòn một cách gọn gàng vào đúng thời điểm thích hợp.

Chìa khóa của việc tuyển chọn

Trước hết, phải chắc chắn chiến kê xuất phát từ dòng gà hay, tức dòng gà đá hay và có tỷ lệ thắng độ cao.

Thứ nhì, đảm bảo nó được nuôi nấng một cách lý tưởng, với dinh dưỡng thích hợp, thả rông và cột dây; hay trong điều kiện nuôi nhốt như lồng kẽm và lồng dưỡng. Rồi đánh giá hình thái, dáng, độ cân đối, mắt, cánh, cán. Lời khuyên chung, chiến kê đẹp mã với hình dong cân đối và di chuyển duyên dáng thường đá hay.

Sau cùng, cần cân nhắc đến lối đá (fighting style). Nguyên tắc hàng đầu: gà đâm đối phương nhiều hơn bị đâm là gà hay, và gà thường đá trước là gà hay.

Bắt cặp tự nhiên có kiểm soát

Tự nhiên luôn ban tặng sinh vật bản năng cần thiết để thích nghi với môi trường, nhưng rõ ràng sự can thiệp của con người đã làm nên những điều kỳ diệu trong việc cải thiện nhiều loài động vật khác nhau từ ngựa cho đến cầm súc như chó và gà. Với tư cách là một nhà lai tạo chiến kê, có cách nào để kết hợp được cả đôi đàng?

Được biết, khi bầy gà được thả rông ngoài tự nhiên, gà trống sẽ chọn một số gà mái trong bầy gà để giao phối. Mặt khác, gà mái, khi được thả rông trong chuồng với một số gà trống bị cột chân, cũng có lựa chọn riêng. Điều này có nghĩa, một khi gà được tự do thì chúng sẽ dựa vào bản năng để lựa chọn bạn tình mà theo chúng là tốt nhất để duy trì và cải thiện nòi giống. Đây là điều mà chúng ta gọi là "quy trình bắt cặp tự nhiên".

Khi con người chọn con trống này để phối với con mái kia với mục đích duy trì và cải thiện dòng gà thì đó là "quy trình ghép cặp có kiểm soát".

Những người theo chủ nghĩa tự nhiên tin rằng tự nhiên ban tặng cho gà trống bản năng xác định đâu là gà mái tốt nhất và ngược lại, với mục đích tạo ra thế hệ tương lai chất lượng hơn. Nói ngắn gọn, họ tin vào lý thuyết rằng tự nhiên biết đâu là cách tốt nhất.

Mặt khác, những người khác lại tin rằng con người luôn có thể cải thiện tự nhiên. Họ lập luận rằng can thiệp của con người là rất to lớn trong việc cải thiện và tạo ra những cá thể ưu việt, như khoa học vẫn luôn chứng tỏ qua năm tháng và thời gian.

Chúng tôi, tại công ty RB Sugbo Gamefowl Technology, tin tưởng vào cả hai. Chúng tôi công nhận rằng sự tiến bộ trong hàng loạt lãnh vực lai tạo là kết quả của sự can thiệp của con người. Tuy nhiên, chúng tôi cũng công nhận rằng tự nhiên có lẽ trao tặng cho loài gà một bản năng sâu sắc mà con người có thể không bao giờ cảm nhận được.

Do vậy, chúng tôi tiến hành một thí nghiệm gọi là phương pháp "bắt cặp tự nhiên có kiểm soát" (controlled natural selection). Chúng tôi áp dụng phương pháp này để lai tạo một số dòng gà thuần, đặc biệt là Ponkan.

Quy trình bao gồm việc thả một số gà trống giống, từ 3 đến 4 con, vào chung chuồng với một số gà mái với tỷ lệ khoảng 5 mái một trống. Gà trống được cột dây cách xa nhau. Gà mái được thả rông trong chuồng. Gà mái được tự do lựa chọn con trống để giao phối. Gà trống cũng có thể lựa chọn con mái nào để giao phối trong số những con mái lại gần. Trong bối cảnh này, việc bắt

cặp là hoàn toàn tự nhiên. Tuy nhiên, gà trống là anh em cùng bầy thuộc dòng Pokan. Và tất cả gà mái cũng thuộc dòng Pokan nhưng là anh chị em họ xa với gà trống giống để tránh cận huyết sâu. Do vậy, dù bắt cặp theo kiểu nào thì bầy con cũng vẫn thuộc dòng gà đó. Đấy là ý nghĩa của từ "kiểm soát".

Chúng tôi chỉ áp dụng phương pháp này để sản xuất một số chiến kê, không phải tất cả. Một số dòng gà không cho kết quả đồng nhất khi lai theo cách này, bởi vì chúng không thuần bằng. Chúng tôi không bao giờ áp dụng cách này để sản xuất gà giống mà chỉ ghép theo từng cá thể.

Chúng tôi đánh giá việc thử nghiệm theo hướng này là thành công. Bầy con sinh ra từ phương pháp bắt cặp này đá hay như những chiến kê khác. Tuy nhiên, điều đáng ghi nhận là **gà con có tỷ lệ sống sót cao hơn, tương đương với gà thả rông**. Đấy có thể là vì tự nhiên ban tặng cho chúng bản năng cần thiết để thích nghi với môi trường.

==========

*Ponkan là dòng gà đá Philippines do công ty RB Sugbo lai tạo. Ponkan được tổng hợp từ các dòng Sweater, Lemon 84 và Lance Roundhead.

*Lemon 84 cũng là một dòng gà đá được phát triển ở Negros, Phillippines. Vào những năm 60 của thế kỷ trước, Duke Hulsey đem một con gà điều, bờm vàng chanh "lemon" có máu Butcher, Hatch và Claret đến Philippines và nó trở thành ông tổ của dòng gà Lemon.

Độ cao có tốt cho gà chọi?

Nuôi gà chọi ở vùng cao là phương pháp ưa thích của các nhà lai tạo. Sự thành công của các chiến kê ở Negros, Zamboanga và các trang trại vùng cao khác thường được quy cho độ cao. Nhưng độ cao có thực sự là công thức tuyệt diệu?

Hãy cùng khảo sát cặn kẽ những đúng, sai liên quan đến độ cao.

Độ cao được tính theo mực nước biển. Càng lên cao thì áp suất không khí càng giảm. Nhiệt độ và độ ẩm cũng giảm theo độ cao. Đây là những yếu tố thuận lợi cũng như bất lợi cho việc chăn nuôi gà.

Đúng là gà ở vùng cao phải phát triển thể chất để thích nghi với môi trường vốn phù hợp cho việc thi đấu.

Chỉ sau vài tuần, hồng cầu và hemoglobin ở gà gia tăng. Kết quả là máu có khả năng cung cấp nhiều ô-xy hơn cho cơ thể.

Hơn nữa, thể tích hồng cầu (MCV) giảm khiến tổng diện tích tiếp xúc gia tăng, giúp cải thiện khả năng kết hợp của hemoglobin với ô-xy và vận chuyển nó đến các bộ phận trong cơ thể.

Gà ở vùng cao cũng gia tăng nhịp hô hấp. Điều này nhằm duy trì lượng ô-xy và tuần hoàn máu. Một khi đã thích nghi, đột biến lên amino acid có thể xảy ra làm tăng ái lực với ô-xy (affinity). Ái lực ô-xy cao sẽ nâng cao mức độ bão hòa của ô-xy trong máu.

Mặt trái

Gà nuôi ở vùng cao phải đối mặt với một số khó khăn liên quan đến sinh sản, sức khỏe và tỷ lệ tử vong. Đấy là vì nồng độ ô-xy, nhiệt độ và độ ẩm thấp. Những khó khăn này là đáng kể một khi cơ chế thích nghi của gà không đủ mạnh để vượt qua.

Nồng độ ô-xy hay áp suất không khí thấp, mất nước trong khi ấp và thất thoát carbon dioxide có thể khiến tỷ lệ nở thấp. Có giải pháp bù đắp chẳng hạn như gia tăng nhiệt độ lên khoảng 0.15 độ C và giữ độ ẩm tương đối ổn định ở 60%. Cũng rất quan trọng khi tăng cường ô-xy trong quá trình ấp. Điều này có thể thực hiện bằng cách mở rộng lỗ thông khí và kéo dài thời gian mở để thông khí nhiều hơn và do đó cung cấp thêm ô-xy.

Nhiệt độ thấp thường dẫn đến tốc độ trao đổi chất giảm và nhu cầu tiêu thụ ô-xy tăng, tốc độ tăng trưởng của gà cũng bị ảnh hưởng bởi độ cao. Việc gia tăng tốc độ trao đổi chất có thể là một yếu tố tích cực ở độ cao bình thường, nhưng lại bất lợi ở vùng cao bởi nồng độ ô-xy thấp trái ngược với nhu cầu ô-xy cao có thể khiến các chức năng sinh học suy yếu. Nồng độ ô-xy thấp ở vùng cao có thể gây ra chứng thiếu ô-xy (hypoxia). Điều này có thể khiến tim ngừng đập.

Không rõ việc gia tăng khả năng vận chuyển ô-xy trong máu khi nuôi gà ở vùng cao có lợi thế gì trong các trận đá dao, vốn hiếm khi kéo dài, hay không. Tuy nhiên, khi cân nhắc mọi yếu tố, dường như công đoạn lai tạo và ươm tốt nhất nên thực hiện ở vùng thấp, sau đó công đoạn chăn thả và cột dây được thực hiện ở vùng cao.

==========

[Về đá cựa tròn (gaff) thì có lẽ gà nuôi ở vùng cao có lợi thế về sức chịu đựng]

Nâng cao năng lực của chiến kê

Một trong những nghiên cứu của chúng tôi là cải thiện năng lực của chiến kê mà không cần dùng đến thuốc kích thích (PED - Performance Enhancing Drug) dẫu vẫn chấp nhận những chất dinh dưỡng bổ sung như B12/B Complex, MVE, đường và những chất tương tự bởi chúng là thực phẩm chức năng chứ không phải là PED.

Hiển nhiên, với trình độ lai tạo cao như hiện nay ở Philippines, vấn đề biệt dưỡng và ốp gà đóng một vai trò rất lớn đối với kết quả trận đấu. Trong khi trước đây, việc lai tạo hay chất lượng chiến kê luôn tạo ra sự khác biệt giữa thành và bại, nhưng hiện nay, tình thế đã hoàn toàn thay đổi.

Vào những năm 1960, khi gà Mỹ (mà người Phi gọi là gà Texas) bắt đầu được nhập khẩu, chúng đã tràn ngập và hầu như quét sạch những giống gà chọi địa phương – như Bisaya hay Tagalog, Balulang hay Batangas, Bolinaos và những giống còn lại - khỏi mặt đất.

Một vài thập kỷ sau, những nhà lai tạo ở Negros, mà hầu hết đều là các chủ trại giàu có và có mối quan hệ với các nhà lai tạo danh tiếng ở Mỹ, đã tham gia và kiểm soát trò chọi gà. Ai mà biết được đấy là nhờ kiến thức tuyệt vời về di truyền gà đá của họ, hay là ưu thế tuyệt đối về dòng và chất lượng gà?

Một vài thập kỷ sau nữa, tình thế lại thay đổi. Việc nhập khẩu trở nên dễ dàng và khả dĩ, thậm chí cả với người không-giàu-lắm và sự gia tăng số lượng các chi nhánh trang trại Mỹ ở Philippines. Ngày càng nhiều tay chơi người Phi nhập các bộ tam gà giống, gồm cả trống lẫn mái. Thế hệ sau của những con gà nhập khẩu này lại đến tay họ hàng, bạn bè và người mua. Rồi có đến hàng ngàn người Phi sở hữu những chiến kê siêu hạng.

Để giờ đây, ở đẳng cấp thi đấu cao nhất, chất lượng của các chiến kê hầu như tương đương nhau. Do vậy, một số người tập trung vào việc tìm kiếm những phương pháp biệt dưỡng (conditioning) siêu hạng.

Để tìm câu trả lời, nhiều người tìm đến chất kích thích – như steroid, hormone, stimulant - vốn có sẵn trên thị trường, chúng có thể được sản xuất cho người hay gia cầm. Số khác, như công ty RB Sugbo Gamefowl Technology chúng tôi, nghiên cứu xa hơn đến những yếu tố cải thiện năng lực chiến đấu phi kích thích (non-drug PEF - non-drug Performance Enhancing Factor), nhiều trong số chúng là những chất hoàn toàn tự nhiên và vốn có ở gà đá. Lưu ý rằng việc bổ sung các

chất bổ như B12, B Complex, multi vitamin, khoáng chất, đường và những chất tương tự không bị coi là chất kích thích mà là thực phẩm chức năng.

Một trong những yếu tố phi kích thích này là khái niệm kiểm soát áp lực (stress management) trong quá trình ốp gà (pointing). Nó dựa trên một nguyên lý rằng áp lực kích thích việc sản sinh adrenaline và việc sản sinh adrenaline đem lại hiệu quả tuyệt vời nếu diễn ra vào đúng thời điểm. Vâng, rõ ràng là hoàn toàn tự nhiên.

Khi đối mặt với nguy hiểm, động vật có một cơ chế phòng vệ tự nhiên. Trong tình huống bị đe dọa hay căng thẳng, cơ thể tiết ra hormone adrenaline hay còn gọi là epinephrine. Nó sẽ kích hoạt tất cả các cơ chế và bản năng sinh tồn của động vật. Nó đưa cơ thể vào trạng thái sẵn sàng chiến đấu. Việc tiết adrenaline nâng cao sự phát sinh năng lượng, kích hoạt và cảnh báo tất cả các cơ chế cảm nhận và đóng những chức năng ít quan trọng hơn. Nó làm tăng lượng đường trong máu, tăng nhịp tim và huyết áp. Nó kích thích phát sinh năng lượng. Nó đưa cơ thể vào trạng thái năng lượng tối ưu để đạt đến năng lực thể chất cao-hơn-mức-bình-thường.

Cơ chế hoạt động của epinephrine

Epinephrine kích hoạt bộ máy chiến tranh trong cơ thể. Một khi các tuyến nội tiết sản sinh ra epinephrine, nó theo đường máu đi đến các cơ quan nội tạng. Nó khởi đầu bằng việc kích hoạt một vài cảm biến chính trong cơ thể. Từng bước một, nó kích hoạt các cảm biến rồi đến lượt chúng lại kích hoạt rất nhiều quy trình phản ứng dây chuyền. Khi epinephrine đến tế bào gan, nó kích hoạt cảm biến ở đấy làm phát sinh một phản ứng dây chuyền phân hủy glycogen, giải phóng đường vào máu. Đồng thời, nó cũng gia tăng việc sản xuất đường.

Những cảm biến khác nằm ở cơ, một khi được epinephrine kích hoạt sẽ khiến mạch máu dãn ra vì vậy lượng máu đổ về cơ bắp sẽ nhiều hơn. Sự kích thích cũng làm tăng nhịp tim. Đấy là cơ chế mà adrenaline hay epinephrine tự nhiên tác động lên cơ thể để nâng cao năng lực chiến đấu. Những yếu tố chính kích thích việc sản sinh adrenaline dựa trên áp lực chẳng hạn như sự đe dọa, kích động, tiếng ồn, ánh sáng và nhiệt độ cao. Tất cả những kích thích này đều quen thuộc với không khí ngoài trường đấu. Vì vậy, kiểu gì chiến kê của chúng ta cũng không thể tránh khỏi áp lực. Chúng ta có lẽ nên biến áp lực thành lợi thế bằng việc kiểm soát sao cho nó xảy ra vào thời điểm thích hợp.

Áp lực buộc chúng ta hoàn thành công việc nhưng căng thẳng mà nó đem lại cho cơ thể có thể gây mệt mỏi. Áp lực khiến cơ thể sản sinh adrenaline và làm căng cơ. Điều quan trọng cần biết đó là hoạt động sản sinh adrenaline có thể gây ra mệt mỏi sau đó. Trước mắt, adrenaline giúp bạn cảm thấy tỉnh táo hơn. Nhưng về lâu dài, bạn sẽ bị mệt. Do đó mà khái niệm kiểm soát áp lực ra đời. Chúng ta tạo áp lực vào một thời điểm thích hợp, không được sớm hơn, bởi một khi

adrenaline tiết ra sớm hơn thì chiến kê sẽ bị đuối sức khi bước vào trận đấu. Các sư kê thường gọi hiện tượng này là “xuống độ” (off syndrome).

Kiểm soát áp lực

Làm thế nào để kiểm soát áp lực sao cho nó xảy ra vào đúng thời điểm?

Trước hết, đâu là chế độ chăm sóc thích hợp vào ngày diễn ra trận đấu? Từ đường vận chuyển cho đến trường đấu, rồi nhiều giờ chờ đợi cho đến khi trận đấu thực sự bắt đầu; sai sót luôn có thể xảy ra khiến gà bị áp lực sớm và “xuống độ”. Quá nóng nực trên đường vận chuyển; quá kích động khi đến trường đấu; bố trí lồng gà sai cách đều có thể khiến gà bị áp lực sớm. Sau cùng, phải hết sức cẩn trọng trong quá trình thư dãn (limbering), lắp cựa (heeling) và làm nóng trong trường đấu.

Rồi còn vấn đề liên quan đến điều kiện thể chất của chiến kê. Một chiến kê đủ lực có nhiều cơ hội để thích nghi với áp lực và biến việc tiết adrenaline thành lợi thế. Chiến kê với chế độ chăm sóc kém sẽ không thể duy trì trạng thái thăng hoa thể chất một khi adrenaline được tiết ra. Với trường hợp này, một số chất bổ sung như đạm creatine và đường ribose sẽ có ích, cũng như vitamin và khoáng chất. Phản ứng phân hủy glycogen, giải phóng đường vào máu cũng rất cần thiết.

Ribose là dạng đường độc đáo, được sản sinh một cách tự nhiên bên trong mọi tế bào sống. Nó là thành phần carbohydrate của DNA và RNA, cấu trúc cơ bản của sự sống. Ribose cũng là dạng đường khởi đầu cho quy trình sản xuất ATP (adenosine triphosphate). ATP là nguồn năng lượng chính của tế bào, kể cả mô cơ bình thường. Trong trường hợp này, ribose cộng tác với creatine. Lý do khiến cả hai rất gần gũi nằm ở cách thức mà chúng thực hiện nhiệm vụ. Cả hai cũng hỗ trợ nhau chặt chẽ.

Bài tập huấn luyện là điều bắt buộc. Thông thường, bài tập là công cụ đơn giản và hiệu quả để giúp chiến kê thích nghi với áp lực và phản ứng một cách tích cực. Bài tập luyện cho cơ thể chiến kê sản sinh ra những hóa chất tự nhiên chẳng hạn như adrenaline. Những bài tập thích hợp cũng đưa cơ bắp vào trạng thái hiệu quả cần thiết trong chiến đấu.

Khi chúng ta dựa vào sự kỳ diệu của adrenaline, hay hormone chiến đấu, để thúc đẩy chiến kê vượt lên trên giới hạn thể chất bình thường, thì chính chúng ta là người chịu trách nhiệm làm mọi thứ để giúp chiến kê đạt điều kiện thể chất và tinh thần hoàn hảo. Sau cùng, chúng ta đặt niềm tin vào một yếu tố hoàn toàn tự nhiên để vượt lên giới hạn thể chất bình thường.

Không thể đoan chắc rằng chúng ta sẽ thành công. Đó là vẻ đẹp của trò chọi gà. Bất kể làm gì,

chúng ta cũng không thể chắc chắn về kết quả trận đấu. Do đó, những sư kê giỏi luôn hướng đến chiến thắng nhưng cũng sẵn sàng chấp nhận thất bại.

ỐP LỰC

Ốp (pointing) là công đoạn cuối trong quá trình biệt dưỡng trước khi đem gà đi đá. Nếu biệt dưỡng là sửa soạn gà cho trận đấu thì ốp là sửa soạn gà ngay trong ngày hoặc thậm chí vào thời điểm diễn ra trận đấu. Sau này, ốp trở thành một công đoạn đặc biệt trong việc sửa soạn chiến kê của những sư kê bậc thầy. Điều trở nên phổ biến vào ngày nay, đó là những công đoạn tiền biệt dưỡng (pre-conditioning) và biệt dưỡng (conditioning) được điều hành bởi các nhân viên và phụ tá bình thường. Nhưng đa phần, các chuyên viên hàng đầu sẽ chịu trách nhiệm công đoạn ốp gà. Nó là đỉnh điểm của thời gian, nỗ lực và hiểu biết đặt vào chiến kê sắp sửa xuất trận. Ở đây, trong công đoạn cuối cùng này, không hề có chỗ cho bất kỳ sai sót nào.

Trình độ ốp gà ngày càng ảnh hưởng nhiều đến kết quả của trận đấu. Ở đẳng cấp cao nhất, dường như tất cả các dòng gà đều có trình độ ngang nhau. Những dòng gà hay nhất hiện đã đến tay hàng trăm nếu không nói là hàng ngàn nhà lai tạo Philippines, những người nắm được phương pháp lai tạo đúng đắn và đủ điều kiện tài chính để cung cấp môi trường thích hợp cho các chiến kê. Kết quả theo dõi hàng loạt trận đá giải hàng năm dường như hỗ trợ cho quan điểm này.

Biệt dưỡng có thể được nhìn nhận một cách logic như là yếu tố làm lệch sự cân bằng về trình độ. Điều kiện này còn hàm chứa một yếu tố quan trọng khác - khả năng để ốp một chiến kê được biệt dưỡng tốt. Chế độ biệt dưỡng tốt nhất cũng sẽ đổ bể nếu không đi kèm với một chế độ ốp thích hợp.

Với quan niệm này, RB Sugbo Gamefowl Technology đã bỏ thời gian để nghiên cứu và tìm hiểu về khoa học ốp gà trên nền tảng đặc điểm của gà Phi. Nghiên cứu dựa trên bối cảnh thực tế rằng gà đá cựa dao ở Philippines vừa nhanh vừa dữ “Isang tama ka lang”.

Do đó, RB Sugbo đưa ra khái niệm ốp gà dựa trên nguyên tắc kiểm soát áp lực với quan điểm tiết xuất adrenaline đúng lúc. Chúng tôi gọi phương pháp này là “ốp lực” (power pointing).

Khái niệm hiện đại về ốp lực

Ốp lực là phương pháp ốp gà được phát triển bởi RB Sugbo Gamefowl Technology. Nó dựa trên khái niệm về kiểm soát áp lực. Theo nguyên tắc, áp lực kích thích sản sinh adrenaline và nó giúp cơ thể đạt đến điều kiện thể chất và tinh thần phi thường như là một phần của cơ chế phòng vệ tự nhiên. Chúng ta đều biết điều kỳ diệu mà adrenaline mang lại. Trong tình thế khẩn cấp, một

người có thể nâng vật nặng hơn nhiều so với bình thường, hay nhảy rất xa hoặc rất cao. Hiện tượng này dựa vào sự đột biến của lượng adrenaline.

Toàn bộ ý tưởng về ốp lực đều nhắm đến sự tiết xuất adrenaline đúng lúc hay ngay trong trận đấu, và cung cấp cho cơ thể và cơ bắp loại năng lượng và sức mạnh cần thiết để hỗ trợ cho sự tiết xuất này.

Để đảm bảo có đủ năng lượng chuyển hóa cần thiết để hỗ trợ việc tiết xuất adrenaline, khái niệm khai thác những chất kích thích giàu năng lượng như: creatine, ribose, B complex và sắt, B15 (pangamic acid) và đường. Creatine và ribose cần thiết cho việc bùng nổ năng lượng ở giai đoạn khai cuộc của trận đấu. B complex và sắt tăng cường máu và giúp phân bố ô-xy lên não và những phần khác trong cơ thể. B15 làm dãn mạch giúp máu lưu thông hiệu quả hơn. Đường là dạng năng lượng thuần túy để sử dụng tức thời.

Những chất tự nhiên này tạo nên sức mạnh tổng hợp để phục vụ cho cả giai đoạn khai cuộc lẫn tàn cuộc của trận đấu.

Tích lũy hoạt năng chứ không phải carbohydrate

Phương pháp này không đòi hỏi phải nạp carbohydrate sau mỗi 2-3 ngày như hầu hết các phương pháp ốp gà khác, đặc biệt là theo trường phái cũ của các sư kê Mỹ. Cần chỉ ra rằng gà đá cựa tròn và dao ngắn đòi hỏi độ bền và sức chịu đựng, mà đó không phải là ưu tiên hàng đầu đối với gà đá cựa dao dài. Trong các trận đá cựa dao ở Philippines, gà phải dựa vào khả năng chém sâu, thời điểm và sự nhanh lẹ.

Việc nạp carbohydrate có lợi cho đường trường chứ không phải là nước rút. Nó thích hợp với gà Mỹ hơn là gà Phi.

Thay vào đó, trọng tâm của phương pháp ốp lực là bùng nổ năng lượng vào ngày thi đấu, dựa vào nguyên tắc hệ ATP-CP. Hệ ATP-CP là nguồn năng lượng ban đầu mà cơ bắp sử dụng để bùng nổ sức mạnh và tốc độ cần thiết trong một vài cú nạp đầu tiên.

Trong đợt bùng nổ đầu tiên, cơ bắp dựa vào năng lượng của hệ ATP-CP (adenosine triphosphate – creatine phosphate) vốn yếm khí. Sau vài giây, cơ bắp lấy năng lượng từ glycolysis, mà nó vừa là hệ yếm lẫn hiếu khí. Sản phẩm sau cùng của glycolysis, pyruvate, đại diện cho một nhánh trong quy trình phân hủy. Pyruvate có thể được đưa vào hệ yếm khí hay vào ty thể (mitochondria) đến chu trình Krebs và chuỗi chuyển hóa điện tử, mà cả hai vốn đều hiếu khí.

Khi trận đấu kéo dài, cơ thể sẽ lấy năng lượng từ hai hệ hiếu khí này. Tuy nhiên, các trận đá gà thường diễn ra cấp kỳ hơn là dai dẳng. Nên đặt trọng tâm vào hệ năng lượng yếm khí.

Hoạt năng (quick energy): creatine – ribose

Khi cơ bắp co bóp, năng lượng mà nó sử dụng là adenosine triphospate hay ATP. ATP giải phóng một trong số các phân tử phosphate của mình để cung cấp cho cơ và những chức năng khác. Một khi giải phóng phosphate, nó trở thành một hợp chất khác gọi là ADP (adenosine diphosphate). Không may, ATP chỉ đủ để cung cấp năng lượng trong vài giây, vì vậy để hệ thống tiếp tục vận hành theo lối này thì ATP phải được tạo ra.

Creatine phosphate (CP) có mặt để giải cứu bằng cách chuyển giao phân tử phosphate của nó cho ADP, tạo ra ATP. "ATP này có thể được đốt cháy lần nữa như là nguyên liệu để cơ co bóp. Cần nhấn mạnh rằng khả năng tạo ra ATP hầu như dựa vào nguồn cung cấp creatine. Càng có nhiều creatine trong cơ thì lượng ATP tạo ra càng nhiều" (Dave Tuttle, User's Guide to Sports Nutrients).

Bằng không, cơ thể bắt buộc phải lấy năng lượng từ hệ khác, glycolysis. Hệ này phát sinh hiệu ứng phụ ảnh hưởng đến cơ, gây đau đớn và can thiệp vào những phản ứng sinh hóa cần thiết cho hoạt động của cơ, từ đó gây ra mệt mỏi. Vì vậy, cơ thể càng sớm lấy năng lượng từ glycolysis thì càng sớm mệt mỏi.

Những hệ khác - chu trình Krebs và chuỗi chuyển hóa điện tử - là hiếu khí tức tiêu thụ ô-xy. Chuyển hóa hiếu khí chiếm ưu thế khi trận đấu kéo dài nhưng không mạnh bằng các bùng nổ ban đầu. Điều này hiếm khi xảy ra trong chọi gà.

Điều quan trọng nhất trong một trận đá gà Phi là những đợt bùng nổ ban đầu. Chúng ta đã biết được rằng cơ thể có thể đạt đến mức năng lượng cao nhất nếu cơ bắp được cung cấp đầy đủ ATP. Và creatine cho phép việc tái tổng hợp ATP diễn ra. Nhưng với nỗ lực tột cùng trong một vài cú nạp khởi đầu trận đấu, creatine không thể kịp tái tổng hợp ATP. May thay, ribose có thể giúp đẩy nhanh quá trình này. Ribose là dạng đường có thể chuyển hóa thành phân tử pyruvate, mà nó lại giúp sản sinh ra ATP. Việc tái tổng hợp ATP bị chậm trễ chủ yếu bởi vì thiếu một hợp chất gọi là PRPP. Đường cũng cung cấp PRPP nhưng chậm hơn nhiều so với ribose. Ribose giúp đẩy nhanh quá trình này.

Với sự kết hợp creatine-ribose, việc cung cấp và tái tổng hợp ATP được đảm bảo. Chiến kê sẽ có đủ ATP để tạo ra năng lượng cần thiết cho những bùng nổ ban đầu. Nó sẽ làm chậm thời điểm mà cơ bắp chuyển sang sử dụng glycolysis, tức nguồn năng lượng kém hiệu quả hơn.

Các chất bổ máu và việc cung cấp ô-xy

Chuyển hóa năng lượng hiếu khí cần đến ô-xy. Và, đơn vị vận chuyển ô-xy chỷ yến là hồng cấu, cụ thể là hemoglobin. Các vitamin B1, B2 và B3 giúp tạo ra năng lượng. B12 giúp tăng hồng cầu. Hồng cầu bao gồm các protein hemoglobin. Hemoglobin với sự hỗ trợ của sắt lấy ô-xy từ phổi và mang đến tất cả các tế bào trong cơ thể kể cả não. Việc thiếu ô-xy ở tế bào não sẽ gây ra hiện tượng mà các sư kê gọi là "choáng". B complex, cụ thể là B12 và sắt là kết hợp hiệu quả để bổ máu.

Để tăng cường bổ máu, một hệ thống hiệu quả cho việc vận chuyển cũng cần thiết - một quả tim mạnh mẽ để bơm máu và thành mạch rộng. Một quả tim mạnh mẽ rất cần thiết để bơm máu một cách hiệu quả đi khắp cơ thể. May thay, khoa học đã xác định được hàng loạt chất trợ tim. Omega 3, Omega 6, alpa lipoic acid (ALA), L-carnitine và obiquinone (CoQ10) là một số ví dụ.

Mặt khác, B15 hay pangamic acid là chất làm nở mạch. Chất này gia tăng đường kính của mạch máu. Khi điều này xảy ra, việc tuần hoàn máu sẽ hiệu quả hơn. Mạch máu siêu nở cũng giúp tỏa nhiệt tốt hơn, nhờ vậy thân nhiệt chiến kê được ổn định ở mức thấp.

Sự kết hợp giữa nở mạch với tỏa nhiệt sẽ góp phần hỗ trợ máu vận chuyển ô-xy đến các tế bào.

Dễ áp dụng

Ốp lực được áp dụng cho các chiến kê, cả đá giải lẫn đá cáp.

Bất kỳ chiến kê nào đầy đủ điều kiện sức khỏe đều có thể đưa vào chương trình ốp lực. Chương trình này chỉ đòi hỏi khoảng thời gian 1 tuần trước trận đấu.

Mặc dù thích hợp nhất với phương pháp biệt dưỡng hình kim tự tháp của RB Sugbo, ốp lực cũng tương thích với hầu hết những chương trình biệt dưỡng khác. Nó cũng dễ áp dụng bởi không ảnh hưởng đến các chương trình dinh dưỡng và huấn luyện bình thường.

Kim tự tháp biệt dưỡng

Vài năm sau khi khái niệm “sẵn sàng” (laging handa) ra đời, RB Sugbo xây dựng hệ thống kim tự tháp biệt dưỡng. Ý tưởng đó là, tại một thời điểm nhất định, một số chiến kê nên được đặt trong trạng thái “sẵn sàng”. Từ nhóm chiến kê này, chúng ta có thể nhanh chóng chọn ra những con đá trường.

Gà không thể luôn giữ phong độ cao vào mọi thời điểm trong năm. Phải có những chu kỳ hoạt động từ mạnh mẽ, giảm dần cho đến nghỉ ngơi, cùng với vài ngày chuyển đổi giữa các trạng thái. Một huấn luyện viên và nhà dinh dưỡng thể thao nổi tiếng, Chris Carmichael, đã mô tả quá trình này như là chu kỳ hóa (periodization).

Ông chia một năm thành nhiều giai đoạn mà ông gọi là chu kỳ chính bao gồm cơ bản, sẵn sàng, tập trung và chuyển hóa. Thông qua những chu kỳ này, mức độ hoạt động thay đổi, khiến cân bằng dưỡng chất thay đổi theo. Tuy nhiên, ông khuyên nên thay đổi dần dần để cơ thể có thể thích nghi và những thay đổi lớn hay đột ngột sẽ bắt buộc cơ thể phải tái lập trạng thái cân bằng một cách nhanh chóng. Đó có thể là yếu tố gây căng thẳng trong khi cơ thể đang tìm cách xử lý hỗn hợp nhiên liệu mới.

Khái niệm, vốn được chứng minh là có hiệu quả trong các môn thể thao của con người, có thể áp dụng cho gà chọi, với một chút cải tiến. Trong biệt dưỡng gà chọi, cũng bao gồm các giai đoạn - bảo trì (maintenance), tiền biệt dưỡng (preconditioning) và biệt dưỡng (conditioning). Nhưng dựa trên khái niệm mà Carmichael đề xuất, các phương pháp mà chúng ta áp dụng cho gà chọi vẫn còn có thể cải thiện rất nhiều.

Tại RB Sugbo Gamefowl Technology, chúng tôi vận dụng khái niệm của Carmichael dưới dạng “kim tự tháp biệt dưỡng” (conditioning pyramid). Nó được xây dựng để đưa gà ngày càng gần đến đỉnh cao phong độ và đạt đỉnh điểm vào ngày đá trường.

Tại gốc của kim tự tháp là phần luyện tập cơ bản. Ở giữa của kim tự tháp là giai đoạn sẵn sàng. *Gần đỉnh là giai đoạn cao độ. Và sau cùng, là đỉnh điểm của giai đoạn ốp.* Phương pháp của RB Sugbo khác với những phương pháp bình thường mà nhiều sư kê đang áp dụng. Những phương pháp bình thường được chúng tôi gọi là lịch trình. Chẳng hạn, nhiều người đang áp dụng các phương pháp biệt dưỡng 14-ngày, 21-ngày hoặc 28-ngày. Những phương pháp biệt dưỡng này giống như lịch trình khi mà một tập hợp các hoạt động và hỗ trợ được định sẵn từ ngày 1 cho đến ngày đá trường. Qua kinh nghiệm và hàng loạt thử nghiệm thực tế, chúng tôi nhận thấy phương pháp này chỉ có vẻ hay trên giấy mà thôi. Trên thực tế, chúng tôi thường phải đối mặt với những khó khăn bởi sự thiếu mềm dẻo của nó. Mỗi cá thể đều phản ứng một cách khác biệt đối với mỗi hoạt động và hỗ trợ định sẵn. Một số tới độ sớm hơn so với dự định, trong khi số khác có thể không kịp tới độ vào thời điểm đá trường.

Khác biệt chính giữa phương pháp lịch trình bình thường với kim tự tháp biệt dưỡng của RB Sugbo đó là, trong khi phương pháp lịch trình dựa vào số ngày thì phương pháp của RB Sugbo lại dựa vào tình trạng thực tế của chiến kê sắp sửa đi đá trường. Kim tự tháp có nền tảng là giai đoạn cơ bản (foundation). Trong giai đoạn này, dinh dưỡng và phụ trợ được thiết kế để cải thiện và phát triển những đặc điểm thể chất của chiến kê bao gồm cân nặng, tỷ lệ cơ bắp-tốc độ, và trạng thái tâm lý chẳng hạn như mức độ tập trung vào trận đấu. Mục đích của giai đoạn này trong mối quan hệ với phát triển thể chất, là cải thiện độ bền và sự dẻo dai của chiến kê. Mỗi chiến kê đều phải trải qua giai đoạn này trước khi bước vào giai đoạn kế tiếp, giai đoạn sẵn sàng. Không có thời lượng cụ thể trong việc lưu giữ chiến kê ở giai đoạn cơ bản. Điều đó phụ thuộc vào việc khi nào thì chiến kê sẵn sàng cho giai đoạn kế tiếp. Như đã nói, chúng tôi không quy định số ngày cụ thể mà dựa vào tình trạng thực tế của chiến kê.

Trong giai đoạn sẵn sàng (battle-ready), việc luyện tập, dinh dưỡng và phụ trợ được vận hành cùng với việc cải thiện và phát triển tốc độ, sự lanh lẹ và khả năng chuyển hóa hoạt năng của cơ bắp. Chiến kê theo chế độ này được bố trí để sẵn sàng đem đá trong một thời gian ngắn. Chúng phải giống như các hướng đạo sinh, luôn sẵn sàng. Một lần nữa, không có số ngày cụ thể ở giai đoạn này, nhưng một chiến kê bình thường sẽ đạt trạng thái "sẵn sàng" trong vòng hai tuần. Chiến kê ở giai đoạn này có thể đem đá trường trong vòng một tuần. Thời gian một tuần này được gọi là giai đoạn cao độ.

Giai đoạn cao độ (peaking period) là tuần sau cùng trước trận đấu. Giai đoạn này bao gồm việc tuyển chọn chung khảo thông qua xổ và thời gian từ đó cho đến ngày đá trường. Mục đích của giai đoạn này là dần dần đưa chiến kê lên đến đỉnh cao phong độ, cả về thể chất lẫn tâm lý. Ở điểm kết thúc của giai đoạn này, chỉ những chiến kê thực sự sẵn sàng mới được cân nhắc cho gia nhập đội tuyển để tham gia đá giải derby.

Tại đỉnh của kim tự tháp là giai đoạn ốp (pointing period). Đây chính là ngày thi đấu. Ốp là công đoạn đưa chiến kê tới đỉnh điểm phong độ hay còn gọi là tới độ. Trong các giải gà tơ, không thể làm gì hơn ngoài việc tuyển chọn chiến kê thi đấu bởi chiến kê đã được đánh số và số được đăng ký cùng với trọng lượng trước đó một ngày. Tuy nhiên, trong các giải gà chiến, chỉ trọng lượng được đăng ký trước một ngày, vì vậy chúng ta vẫn có thể lựa chọn giữa những con có cùng trọng lượng để đem đá tùy thuộc vào trạng thái của chúng. Ngoài việc tập luyện, dinh dưỡng và chất bổ trong ngày thi đấu để đưa chiến kê tới độ vào thời điểm xuất trận. Trong trường hợp của chúng ta, nguyên tắc đó là tạo áp lực, tăng cường andrenaline và hoạt năng.

==========

*Bảo trì (maintenance) là một giai đoạn đặc biệt (ở Philippines) diễn ra từ tháng 6 đến tháng 10. Đây là lúc gà tơ được bắt về từ bãi chăn thả, đưa ra dây cột và chờ thay lông để sau đó biệt dưỡng đá trường hoặc lai tạo. Trong giai đoạn này, gà sẽ được áp dụng chế độ dinh dưỡng, luyện tập và xoay tua.

Các vấn đề liên quan đến biệt dưỡng

Nguyên tắc luyện gà

Huấn luyện không có nghĩa là dạy gà cách đá vượt ra ngoài năng lực và bản năng bẩm sinh của nó, não gà rất nhỏ nên không thể dạy đòn lối khác cho nó được. Mục đích của việc tập luyện là phát triển cơ bắp và do đó, hoàn thiện bản năng và phản xạ.

Khôn ngoan và nhanh nhẹn, cũng như gan lỳ và lối đâm, là các đặc điểm lai tạo. Nhưng các đặc điểm này có thể được hoàn thiện nhờ chế độ chăm sóc, dinh dưỡng hợp lý, huấn luyện và thả gà khéo léo.

Huấn luyện và bài tập không thể dạy gà lối đá hay sự không ngoan. Nhưng với việc huấn luyện thích hợp, chúng ta có thể hoàn thiện hay nâng cao một số yếu tố mà chúng góp phần cải thiện lối đá và sự khôn ngoan bẩm sinh của chiến kê. Huấn luyện và bài tập sẽ cải thiện sự kết hợp giữa thần kinh và cơ bắp, thể lực, sự nhanh nhẹn, tốc độ, độ bền và sự tập trung. Tiến bộ trong từng đặc điểm sẽ giúp chiến kê có biểu hiện đá hay và khôn hơn, dẫu trên thực tế điều này chẳng qua giúp chiến kê khai thác tối đa năng lực vốn có của nó mà thôi.

Chương trình huấn luyện và bài tập của tôi được giới hạn như sau:

<u>1) Xoay tua (rotation)</u>
Mục đích của bài tập này là khuyến khích sự vận động và hoạt bát trong quá trình biệt dưỡng. Xoay tua giúp tăng cường trao đổi chất, cải thiện sự đàn hồi của cơ bắp và nâng cao mức độ cảnh giác của chiến kê.

Xoay tua là vận chuyển chiến kê từ dây cột, đến lồng dưỡng, qua lồng bay, rồi lại về dây cột khác, theo một số lần nhất định trong ngày.

<u>2) Xổ kéo và nhử (kahig & sampi)</u>
Nhử (kahig) là giữ đuôi hai con và để chúng đối mặt với nhau, ngoài tầm cắn mổ. Trong khi cố lao vào nhau, gà chòi đạp và cào móng vào nền đất. Nhử là bài tập đối lực, vận dụng cơ bắp. Nên nhớ, cơ bắp sẽ phát triển khi gà vận động.

Xổ kéo (sampi) được thực hiện sau khi nhử, để hai con đá nhau trong khi vẫn giữ đuôi. Bởi đuôi bị giữ trong khi đá nên chúng không thể lao tới hay nhảy lên. Bài tập này nhằm phát triển cơ cánh và cải thiện khả năng bật cao.

3. Xổ

Bài tập duy nhất gần giống với trận đấu thực sự là xổ. Nên xổ nhiều đợt ngắn. Xổ không chỉ cải thiện cơ bắp và xương khớp, mà còn tăng cường phản xạ và bản năng sát thủ.

4. Xổ tay (hand sparring)

Xổ tay cho phép gà đá vào hình nộm hay gà sống được giữ trên tay người. Mục đích nhằm cải thiện lực đá, sự nhanh nhẹn và độ bền mà vẫn tránh được chấn thương vốn có thể xảy ra khi xổ bình thường.

Tôi thực hiện bài xổ tay với sự cẩn trọng tối đa. Tôi không dùng hình nộm, bởi khi dùng hình nộm, gà không đá hăng lắm. Việc sử dụng hình nộm có thể khiến gà mắc tật do dự trước khi đá. Thậm chí khi dùng gà sống, việc xổ tay cũng cần thực hiện đúng cách, tốt nhất hãy để chuyên gia thực hiện, bằng không thì lợi bất cập hại.

Một số bí quyết xổ tay:
*Luôn để gà đá trúng vào gà mồi.
*Luôn để gà đá hết chân, do đó, cơ bắp được vận dụng hết cỡ.
*Khi dùng gà mồi để dứ, đừng bao giờ dứ giật cục, hãy dứ một cách nhịp nhàng.

5. Bới
Có hai thể loại bới. Bới nặng, chẳng hạn như bới đất và cát. Lồng bới (bội) tròn dùng vào mục đích này tốt hơn lồng vuông. Loại đầu không có góc chết khiến gà không thể thâm nhập.

Ngoài ra còn có thể loại bới nhẹ. Bài tập được thực hiện với chất liệu trải nền nhẹ.

Bài bới nặng kéo dài và nhằm mục đích phát triển cơ bắp và giảm béo trong khi bài bới nhẹ chỉ kéo dài 5-10 phút nhằm thả lỏng cơ bắp sau các bài tập nhứ, xổ, xổ tay hay bàn tập để cơ bắp khỏi bị đơ.

6. Bàn tập (table workout)
Với nhiều sư kê, bàn tập bao gồm các bài tập nặng như bật (flip), thảy (fly), lăn và chạy. Bàn tập của tôi chỉ giới hạn với vài lần thảy để tập bay. Bài tập bay giúp luyện tim và phổi bằng cách tăng cường vận chuyển ô-xy. Bài tập bay không dồn dập và được thực hiện trong thời gian dài.

Nghệ thuật bất can thiệp

Sau khi tìm hiểu gà của mình, bạn hãy để nó yên. Vâng, đừng thúc ép nó quá nhiều. Có một nghiên cứu khoa học chứng minh rằng loài chim (kể cả gà) có não rất nhỏ nên không thể học thứ gì mới. Chúng hoàn toàn dựa vào bản năng. Vì vậy, bạn không thể dạy gà cách đá, bạn không thể dạy nó bật cao, cũng không thể bảo nó đá lùa ồ ạt. Chỉ biết rằng nó vốn đã có sẵn một số hay tất cả các đặc điểm trên, do vậy, bạn hãy cố hoàn thiện chúng thông qua luyện tập, chăm sóc, dinh dưỡng hợp lý và môi trường lý tưởng.

Một số sư kê cố gắng cải thiện một cách triệt để lối đá của chiến kê thông qua bàn tập. Số khác sử dụng các loại thuốc kích thích như steroid, hormone và stimulant.

Nhưng điều mà tôi học được từ các bậc thầy đó là không có loại thức ăn, thuốc thang hay phương pháp tập luyện nào có thể biến một con gà dở thành ra hay. Dinh dưỡng hay tập luyện

quá nhiều cũng không thể giúp gà phở trở thành chiến kê hàng đỉnh. Mà ngược lại, nó dễ dàng khiến chiến kê hàng đỉnh thành ra gà phở.

Sau nhiều năm trời học hỏi và quan sát, tôi đã xây dựng một nguyên tắc gọi là “nghệ thuật bất can thiệp”.

Khi tìm kiếm gà hay, tôi kiểm tra từ đầu đến chân. Tôi rà soát thân hình và tìm hiểu trọng lượng mà nó thi đấu tốt nhất. Tôi tìm hiểu xem nó thích được nghỉ ngơi hoặc đá hay nhất khi hiếu động. Rồi tôi cho đúng thứ mà nó muốn. Bạn sẽ thấy phương pháp biệt dưỡng và tiền biệt dưỡng của tôi đơn giản hơn bất kỳ phương pháp nào khác.

Tôi không luyện gà trên bàn tập. Ngoại trừ những con có mức độ trao đổi chất rất thấp hay những con thích tập nhiều. Nếu phải dùng bàn tập, tôi chỉ dùng khi cần nhằm chuyên luyện cánh và chân.

Các bài tập của tôi chủ yếu là xoay tua từ dây cột đến lồng dưỡng, qua lồng bay đến lồng bới, rồi về lồng kẽm 1x1 m. Vào sáng sớm trước khi mặt trời mọc, tôi tập một ít nhử (kahig) và xổ kéo (sampi) dưới ánh đèn trong sới tập.

Với gà quá cân, tôi bắt và thả chúng xuống đất mỗi lần chúng lên chạc vào chiều tối. Khi chúng bay lên, tôi lại bắt xuống. Tôi lặp lại năm, sáu lần mỗi ngày để gà giảm cân.

Tôi xổ mỗi tuần một lần, từ hai đến ba hiệp. Khi xổ, tôi đặt trọng tâm vào việc phát triển sự cảnh giác và tập trung của chiến kê. Tôi thực hiện bằng cách đặt chúng gần nhau trong hiệp đầu, cách khoảng 1 m, và chỉ để chúng đá 2 chân. Vào hiệp hai, tôi đặt chúng cách khoảng 2 m và để đá 4 chân. Tôi để chúng nghỉ vài phút rồi xổ lại lần nữa, lần này dài hơn và lâu hơn. Tuy nhiên, tôi luôn để ý tách chúng ra nếu một trong hai bắt đầu đá lông (bill hold).

Về thuốc thang, tôi không dùng steroid, hormone hay stimulant. Tôi chích vitamin B-complex sau mỗi 15 ngày và thường xuyên bổ sung các viên vitamin và khoáng, uống trực tiếp hay hòa vào nước uống; và một ít chất điện giải vào những ngày nóng nực. Ngoài ra, tôi hoàn toàn sử dụng thức ăn thông thường.

Tôi thích ngắm bầy chiến kê của mình, quan sát tiến triển của chúng cho đến ngày thi đấu. Tôi thích nhìn chúng cào bới, bay, đi dạo trong lồng dưỡng và ngấu nghiến thức ăn. Tôi đặc biệt thích ngắm chúng vào bình minh, thời điểm mà chúng dường như hoạt bát nhất.

Tôi không thúc chiến kê của mình. Tôi thậm chí còn không biệt dưỡng. Tôi chỉ theo dõi để chúng

tự “biệt dưỡng” chính mình – điều mà tôi học hỏi từ các bậc thầy; và tôi gọi đó là “nghệ thuật bất can thiệp” (The Edge - Rey Bajenting & Steve del Mar).

Cơ sở vật chất

Dưới đây là những hạ tầng cơ sở và dụng cụ cơ bản dùng vào việc biệt dưỡng và ốp gà chọi và công dụng của từng món.

Dây cột (tie cord): Dây cột là dụng cụ cơ bản và rẻ tiền nhất. Gà ở khu vực cột dây trong hầu hết cuộc đời của mình. Dây cột càng dài càng tốt. Nhưng dây cột dài cỡ 2 m và chạc 1.2 m là đủ dùng vào mục đích này.

Dây cột đem lại vận động cơ bản bởi nó cho phép gà đi lại cả ngày hoặc bay lên chạc bất cứ khi nào nó muốn.

Dây cột nên bố trí ở nơi râm mát để tránh nắng gắt, điều có thể giết chết gà. Trong hầu hết trường hợp, bóng râm nhân tạo được cung cấp bởi lều teepee. Dây cột nên bố trí ở nơi có cỏ xanh và sườn dốc để tránh nước đọng.

Lồng dưỡng (conditioning pen): Có nhiều loại lồng dưỡng với hình dạng và kích cỡ khác nhau. Lồng càng to càng tốt. Nhưng cỡ 3x3 m; 1.2 x 2.4 m; 1.8 x 1.8 m là đủ. Về chiều cao, 1.8 m là đủ với chạc cao cỡ 1.2 m.

Tốt nhất nên chuẩn bị nhiều kích cỡ khác nhau bởi điều này sẽ khiến gà hoạt bát hơn khi xoay tua giữa các lồng. Lưu ý, khi ở đâu một thời gian, gà có xu hướng chùng xuống và bớt hoạt bát. Nhưng khi xoay tua qua kiểu lồng khác, chúng trở nên hoạt bát trở lại.

Mục đích của việc xoay tua là khuyến khích gà vận động cả ngày, đó đó chúng luyện tập một cách tự nhiên.

Lồng dưỡng không nên che đậy, ngoại trừ một khu vực nhỏ để tránh mưa. Vì không có mái che, nó nên được bố trí ở nơi râm mát, lý tưởng nhất là dưới bóng cây.

Bởi vì mục đích là khuyến khích vận động, lồng dưỡng phải được bố trí một cách riêng rẽ, nên sẽ không có tường hay vách ngăn. Gà không bị cản trở tầm nhìn ra xung quanh.

Lồng bay (fly pen): Kích thước chuẩn là 1.2 x 2.4 m. Lồng bay phải cao từ 3 – 3.6 m. Chạc có thể chỉnh ở các tầm 1.5, 1.8 và 2.1 m. Chạc ban đầu được bố trí ở 1.5 m để gà làm quen và chấp nhận mức cao hơn thông thường 1.2 m ở dây cột. Sau đó, bạn có thể nâng dần lên.

Lồng bay nên lợp mái và che chắn giữa các lồng. Bố trí sao cho bạn có thể đặt một mái giữa hai trống. Điều này sẽ khuyến khích gà bay lên chạc bởi trống chỉ có thể nhìn thấy mái từ chạc. Một khi đã lên chạc, trống có xu hướng bay xuống bởi cho rằng sẽ được gặp mái bên dưới. Một khi đã ở dưới, nó lại phải bay lên để được nhìn thấy mái. Điều này được lặp đi lặp lại một vài lần, khiến trống phải tập bay, trước khi nó nhận ra có cố mấy cũng vô ích và dịu xuống.

Nếu lồng bay của bạn cũng dùng như lồng ốp, đừng quên hạ thấp chạc khi đến gần ngày thi đấu. Và cũng đừng bố trí mái giữa các lồng nữa.

Bàn tập (training table): Nhiều tay biệt dưỡng gà, đa phần ở Mỹ nơi đá cựa tròn (gaff) và dao ngắn, coi bàn tập là nền tảng của chương trình tập luyện. Trên bàn tập, họ thực hiện đủ loại bài tập như thảy (fly), bật (flip), chạy, lăn (roll) và nhiều bài tập khác để phát triển thể lực và độ bền cho chiến kê.

Thể loại đá dao không cần phải tập như vậy, bởi tốc độ, lối đâm, thời điểm và trạng thái tâm lý còn quan trọng hơn so với thể lực và độ bền.

Lồng bới (scratch box): Gà đang trong chế độ biệt dưỡng được cung cấp nhiều protein và luyện tập gắt gao, do đó chúng dễ bị căng cơ (muscle-bound) và tích tụ quá nhiều lactic acid trong cơ bắp. Để phòng tránh, chúng thường xuyên được thả vào lồng bới. Thả trong vòng từ 5 đến 10 phút mỗi lần gà tập nặng chẳng hạn như xổ, bàn tập, xổ kéo (kahig hay sampi). Một vài phút trong lồng bới sau khi rời bàn tập sẽ giúp gà xả hơi, thư dãn và thả lỏng cơ bắp.

Trường hợp bới nhẹ, trải nền bằng lá chuối khô. Trường hợp bới nặng mà đôi khi chúng ta áp dụng để phát triển cơ chân, trải nền bằng lõi bắp hay vỏ trấu.

Thảy một ít bắp xay hay thức ăn viên vào lồng để kích thích gà bới.

Lồng kẽm 1x1 m: Ngày nay, loại lồng kẽm vuông mỗi chiều 1 m rất phổ biến. Loại lồng rẻ tiền và nhẹ này rất thuận tiện để nhốt gà thư dãn vào ngày thi đấu. Tuy nhiên, vào những ngày khác ở trại, chúng được dùng vào mục đích nhốt gà đang trong chế độ biệt dưỡng. Nên nhốt gà vào buổi chiều lúc thời tiết nóng nực. Lồng được bố trí dưới bóng cây hay nơi có mái che. Loại lồng kẽm này cũng có thể được sử dụng như là lồng bới.

Đèn: Ánh đèn rất quan trọng đối với gà đang biệt dưỡng để đá giải derby hay đá cáp. Bạn phải bật đèn, không chỉ giúp gà làm quen với ánh đèn ngoài sới, mà quan trọng hơn là kéo dài thời lượng chiếu sáng. Việc chiếu sáng nhiều, chẳng hạn đến 14 giờ mỗi ngày, bằng cách nào đó giúp gia tăng lượng hormon ở gà chọi.

Sới tập (training pit): Một sới tập nhỏ gọn là nơi bạn xổ và luyện tập cho gà. Nó phải đủ lớn cho việc xổ và các bài tập thông thường khác như xổ kéo (kahig & sampi). Nó nên được gắn đèn bởi vì nhiều hoạt động biệt dưỡng được thực hiện vào lúc hoàng hôn, trước lúc trời tối. Cũng tốt khi xổ gà lúc hoàng hôn, khi bụng hoàn toàn trống rỗng và vừa được nghỉ ngơi xong.

Cân: Cân là dụng cụ bắt buộc phải có. Bạn không thể biệt dưỡng gà một cách thích hợp mà không sử dụng cân. Hãy cân gà một cách thường xuyên.

Lồng ốp (pointing pen): Lồng ốp là phiên bản nhỏ hơn của lồng bay. Kích thước rộng 1 m, dài 1.8 m và cao 1.5 m là lý tưởng. Nếu lồng bay khuyến khích vận động thì lồng ốp được thiết kế dành cho việc nghỉ ngơi. Do đó, lồng ốp cần được che chắn tối đa để hạn chế gà nhìn ra ngoài.

Lồng ốp cần bố trí cách xa khu vực dây cột và những lồng khác. Chúng là một loại biệt phòng nhập thất.

Tủ dưỡng (holding stall): Khi ngày thi đấu cận kề, tốt nhất nên nhốt gà vào tủ dưỡng trong một hay hai giờ mỗi ngày cho đến một hay hai ngày trước trận đấu thì sẽ nhốt lâu hơn. Ngoài việc nghỉ ngơi còn giúp gà làm quen với nó, do vậy, gà sẽ không bị căng thẳng khi lần đầu được nhốt vào tủ dưỡng trong ngày thi đấu.

Kê phòng (cock house): Khi ngày thi đấu cận kề, gà được nghỉ ngơi nhiều hơn trong các lồng ốp, lồng kẽm 1x1 m và tủ dưỡng. Hai ngày trước trận đấu, gà được cho nghỉ nhiều hơn. Chúng được đưa vào tủ dưỡng bên trong kê phòng để cách ly hoàn toàn với môi trường bên ngoài. Một số kê phòng được gắn máy lạnh để kiểm soát môi trường khi mà nhiệt độ và độ ẩm được giữ ổn định ở tầm thích hợp đối với gà.

Vài lưu ý trước khi xuất trường

Vào ngày xuất trường, cố gắng đem gà ra trường đấu thật sớm. Trước lúc mặt trời mọc là tốt nhất bởi gà sẽ có cả giờ nghỉ ngơi trước khi ăn. Điều này cũng có nghĩa gà được vận chuyển khi trời còn đang tối, nhờ vậy chúng luôn được nghỉ ngơi bên trong các lồng xách (box).

Nhưng chủ yếu là vì bạn có thể ốp gà ngay tại trường đấu. Không nên ốp gà tại trại rồi phải ngắt quãng trong thời gian vận chuyển từ trại đến trường.

Nếu di chuyển thời gian ngắn, chẳng hạn khoảng 20 phút, bạn có thể đi vào giấc chiều sau khi gà được nghỉ ngơi và kiểm tra phân.

Dĩ nhiên, trước khi khởi hành bạn phải đảm bảo mọi thứ cần thiết đã sẵn sàng để mang theo. Một số thứ cơ bản chẳng hạn như tủ xếp (folding stall) (loại tháo lắp và xếp gọn được) nơi gà nghỉ ngơi ở trường đấu, một số vải sẫm màu để che lồng, lồng kẽm (wire pen) để thư giãn, một ít trải nền để gà bươi, lá chuối để làm mát, gà phu, nước uống cho chiến kê, thức ăn, bình phun sương, xô nước và một số thứ mà bạn có thể cần đến trong trường đấu.

Sẽ khôn ngoan nếu bạn tạo điều kiện để tay biệt dưỡng gà của mình càng thoải mái càng tốt bởi họ sẽ phải ở trường trong nhiều giờ mà luôn phải tập trung và cảnh giác cao độ. Mang theo một số ghế và bàn gấp; bình nước nóng lạnh; đồ ăn nhẹ như cà phê, nước ngọt, sandwich và thức ăn đóng gói (đồ uống có cồn và thuốc lá bị cấm trong kê phòng bởi gà rất nhạy cảm và bị tổn thương với mùi hôi, nhất là khi phòng được gắn máy lạnh).

Tránh để tay biệt dưỡng gà phải chạy tới chạy lui khỏi kê phòng (cock house) để lấy đồ. Tiện nghi sẽ giúp đầu óc sáng suốt, và nhờ vậy họ có thể tập trung vào các chiến kê và theo dõi tiến trình ốp gà.

Khi di chuyển, lồng xách phải đặt ngang với hướng đi. Điều này sẽ giúp gà thích nghi tốt hơn với những chuyển động dừng và đề-pa. Còn nếu đặt lồng cùng với hướng di chuyển thì gà sẽ thường xuyên bị chúi tới trước hoặc ngửa ra sau.

Chọn lồng xách với kích thước vừa đủ để gà nhúc nhích cánh bởi nếu quá rộng thì nó sẽ bị nghiêng ngả mỗi khi xe dừng hoặc đề-pa.

Nếu xe có gắn máy lạnh, bạn cần hé cửa một chút để lấy không khí và hơi nước từ bên ngoài

vào, đặc biệt là trong các chuyến đi dài. Máy lạnh cũng làm giảm độ ẩm. Nó có thể làm “khô” gà khiến công đoạn ốp diễn ra sớm hơn so với dự kiến.

Sửa soạn kê phòng vào ban đêm hoặc nhiều giờ trước khi gà đến. Nếu phòng gắn máy lạnh, nó phải được bật lên cả giờ trước đó, để ổn định nhiệt độ và độ ẩm ở mức mong muốn. Nếu phòng không gắn máy lạnh, vẫn phải kiểm tra xem có khí tù đọng, mùi hôi và bất cứ thứ gì gây khó chịu cho người và gà.

Khi đến trường, sửa soạn sẵn mọi thứ trước khi lấy gà ra khỏi lồng xách. Trải lá chuối xuống sàn. Nó sẽ giúp môi trường mát và tươi tắn. Cây xanh nếu có sẵn cũng giúp làm sạch carbon dioxide và thay thế bằng ô-xy bên trong kê phòng.

Sửa soạn lồng thư đợi (tức lồng kẽm) và tủ dưỡng. Lấy gà ra khỏi lồng xách và đưa vào lồng đợi. Ghi chú phản ứng của từng con sau quá trình di chuyển. Chúng có bị “khô”, “ướt” hay vừa “đủ độ”?

Rồi ngay lập tức lấy lịch đá và tính toán giờ đá cho từng con. Bạn có thể tính toán dựa vào giờ khai mạc giải. Khởi đầu mỗi giờ được phép đá 6 trận. Nhưng hãy điều chỉnh tùy vào diễn tiến của các trận đấu. Một số giải derby cho đá nhiều hơn 6 con mỗi giờ trong khi những giải khác cho đá ít hơn.

Nạp dịch liên bào tốt cho gà chọi

Một trong số những vấn đề chính về biệt dưỡng gà chọi là đạt đến độ ẩm thích hợp. Không có gì bí mật khi phong độ của gà chọi phụ thuộc vào độ ẩm cơ thể. Quá nhiều hay quá ít nước trong cơ thể có thể tạo ra sự khác biệt giữa phong độ cao và thấp. Các sư kê thường không nắm vững cách thức thực hiện điều này.

Nước rất cần thiết cho các chức năng của cơ thể bởi cơ thể gà cũng như các sinh vật sống khác, chứa nhiều nước. Tuy nhiên, cơ thể gà chọi phải không quá ướt để đá tốt, đặc biệt trong ngày xuất trường.

Điều này có thể giải quyết bằng việc tập trung vào nạp dịch liên bào (intracellular hydration) thay vì nạp dịch thuần túy (hydration).

Nạp/bù dịch liên bào

Trước hết, hãy tìm hiểu xem "hydration" là gì? Sự khác biệt giữa "hydration", "rehydration", "cellular rehydration" và "cellular hydration"? Hầu hết mọi người đều lẫn lộn hay đồng nhất "hydration" và "rehydration" với nhau, hydration là "trước khi" luyện tập hay hoạt động và rehydration là "sau khi" luyện tập hay hoạt động. Từ đó, thuật ngữ "rehydration" (còn gọi là "dehydration") theo cách hiểu thông dụng nhất (của đa số mọi người) liên quan đến việc bù nước, chất điện phân hay cả hai, vốn bị hao hụt sau khi luyện tập, hoạt động căng thẳng và thuật ngữ "hydration" có nghĩa là "nạp" dung dịch vào cơ thể trước khi luyện tập, hoạt động căng thẳng. Nếu đặt vào bối cảnh đua xe, "hydration" là nạp xăng trước khi đua còn "rehydration" là tái nạp hay bù xăng sau khi đua xong. Vậy đâu là sự khác biệt giữa "hydration" và "cellular hydration" – "rehydration" và "cellular rehydration"? Vâng, đây là lúc bạn cần để ý hơn một chút. "Hydration" và "rehydration" đều nạp dịch "bên ngoài" tế bào. Dẫu nạp trước hay sau thì, xin nhắc lại, điều đó cũng diễn ra "bên ngoài" tế bào.

"Cellular hydration" hay "cellular rehydration" là quá trình hóa học diễn ra ở cấp độ tế bào (tức bên trong) – nơi tế bào được nạp dịch một cách trực tiếp và khi nó trương đầy (với dưỡng chất phù hợp), nó kích thích cơ chế đồng hóa (anabolic) bên trong cơ thể, vốn cũng là cơ chế chữa trị (healing). Đây là dạng nạp và bù dịch "thực sự" và có ý nghĩa mà chúng ta mong muốn. Nạp và bù dịch ở cấp độ tế bào được thực hiện thông qua việc chủ động cân bằng ni-tơ, tổng hợp protein và tiết hormon tăng trưởng. Nói một cách ngắn gọn – bù dịch ở cấp độ tế bào đồng nghĩa với việc cơ thể bắt đầu "tự hàn gắn" hay nói cách khác, nó bắt đầu "hồi phục". Cơ bắp bắt đầu hồi phục, tế bào bắp đầu sửa chữa, năng lượng được tái nạp và cơ thể bắt đầu tự "tái tạo"

– nó hồi phục một cách đầy đủ và toàn diện – cả về thể chất lẫn tinh thần. Nạp dịch ở cấp độ tế bào không chỉ tích tụ tối đa dưỡng chất và dung dịch, mà còn giảm độ acid tế bào, giảm phản ứng tự miễn, tăng cường tiêu hủy mỡ, sửa chữa gien và gia tăng sức đề kháng với virus. (Terry Giles IFPA Master Trainer & Certified Performance Nutritional Specialist và nhà sáng lập IHS, LLC.)

Như vậy, khi áp dụng cho gà chọi, nạp dịch liên bào nghĩa là chúng ta có thể nạp vừa đủ dung dịch và chất điện phân cho tế bào mà không nhất thiết phải cho gà uống quá nhiều nước. Điều này có thể được thực hiện nhờ sử dụng khoáng chất hay chất điện phân hiếu nước (hydrophilic) thay vì kim loại hay khoáng chất yếm nước (hydrophobic) thông thường ngoài thị trường.

Vi dưỡng

Bao gồm vitamin và khoáng chất. Cả hai loại vi dưỡng (micro nutrients) này đóng một vai trò quan trọng, đôi khi liên kết với nhau trong các chức năng của cơ thể chẳng hạn như nạp và bù dịch.

Như chúng ta đều biết, vi tamin và khoáng chất rất quan trọng đối với sức khỏe. Chúng ta đã nhận thức được tầm quan trọng của khoáng chất trong hàng thập kỷ qua. Trước đó, không ai biết nhiều về những cấu trúc tạo thành 90% cơ thể sống. Bên trong cơ thể, khoáng chất điều khiển các quá trình hóa học và enzyme giúp bạn hít thở và suy nghĩ. Khoáng chất tối cần thiết đối với cơ thể.

Nhưng không phải khoáng chất nào cũng như nhau.

Khoáng chất xuất phát từ nhiều nguồn.

Ngày nay, hầu hết đất đai trồng trọt và nuôi gà, bị sói mòn hết những khoáng chất quan trọng. Chúng ta phải bổ sung sự thiếu hụt này bằng những nguồn khác. Nhưng hãy cẩn thận!! – không phải khoáng chất nào cũng như nhau.

Có ba loại khoáng chất mà cơ thể có thể tiêu thụ – khoáng kim loại (yếm nước), khoáng chelate và khoáng thực vật (hiếu nước).

Loại đầu là khoáng kim loại. Khoáng kim loại bắt nguồn từ các bãi biển cổ đại, đất và đá. Khoáng kim loại yếm nước. Chúng không tương tác với nước. Điều này có nghĩa chúng không ở dạng dung dịch hoặc khó tan trong nước.

Theo các chuyên gia, cơ thể không thể tiêu thụ quá 8% khoáng kim loại. Đây là dạng khoáng chất mà hầu hết các nguồn cung cấp đều bán cho người nuôi gà chọi.

Ngành công nghiệp nhận thức được vấn đề thẩm thấu nên phát triển dạng khoáng chelate. Khoáng chelate chẳng qua là khoáng kim loại được bao bọc bởi những chất giúp hòa tan kim loại. Quá trình dị hợp (chelating) giúp gia tăng độ thẩm thấu. Tuy nhiên, khoáng chelate về bản chất vẫn là khoáng kim loại. Cần thời gian để tiêu hóa trước khi hữu dụng với cơ thể.

Loại khoáng chất thứ ba là khoáng hiếu nước có nguồn gốc thực vật. Khoáng hiếu nước bắt nguồn từ rễ thực vật. Chúng bao gồm những phân tử hữu cơ cỡ lớn và các kết tủa trùng hợp (polymeric precipitates) bởi đã được cây tiêu hóa. Khoáng hiếu nước có điện tích âm và kết hợp trực tiếp với hy-dro của nước. Do đó nó có dạng dung dịch và dễ dàng tan trong nước mà không qua tiêu hóa. Hầu như 100% khoáng hiếu nước hữu dụng cho cơ thể và được cơ thể hấp thu.

"Khoáng thực vật hiếu nước, tích điện âm kết hợp trực tiếp với phân tử hy-dro trong nước và trở thành khoáng "keo" (colloidal). Do đó, chúng là dung dịch, dễ tan và tiêu thụ mà không cần thông qua quá trình tiêu hóa. Khoáng thực vật hình thành trong đất nhờ rễ cây. Chúng bao gồm những phân tử hữu cơ cỡ lớn và các kết tủa trùng hợp bởi đã được cây "tiêu hóa" hay hấp thu. Chúng cũng là loại khoáng chất thu được khi ta ăn cà chua hoặc các loại rau quả khác. Thực vật tạo ra khoáng chất vốn 98% hữu dụng cho cơ thể. Bởi vì thực vật tạo ra khoáng chất nhỏ hơn từ 2.000 đến 100.000 lần so với khoáng kim loại, chúng dễ thẩm thấu hơn vào cơ thể và do đó, hữu dụng hơn"(Anegentechcorp)

Phần 2

Nạp dịch liên bào là quá trình nạp dịch từ bên trong. Nó rất quan trọng đối với việc biệt dưỡng và điều trị gà chọi. Với lượng nước và độ ẩm cân bằng chứa trong thức ăn, cơ thể có đủ nhiên liệu cần thiết để vận hành một cách tốt nhất.

Quá nhiều nước sẽ làm cơ thể trì trệ, điều không hề thích hợp vì việc thi đấu vốn đòi hỏi tỷ lệ cân nặng và thể lực hợp lý. Mặt khác, thiếu nước lại làm gà yếu đi. Vậy bao nhiêu là quá nhiều và bao nhiêu là quá thiếu?

Việc thi đấu nảy sinh nhiệt. Ở người, cơ chế giải nhiệt hoạt động theo cách tỏa nhiệt qua da nhờ các mạch máu bề mặt dãn nở, và hiệu ứng làm mát khi mồ hôi bốc hơi. Gà chọi không có tuyến mồ hôi. Chúng làm mát cơ thể bằng cách dãn nở mạch máu và bốc hơi qua đường thở.

Giải nhiệt bằng cách thở gấp có thể khiến nước bốc hơi nhanh. Trừ phi được bổ sung, bốc hơi nhanh có thể làm giảm tuần hoàn máu, dẫn đến mất nước, điều khiến máu bị đặc.

Nhiều sư kê tin rằng đây là điều thuận lợi và họ cố ý làm chiến kê mất nước trước trận đấu để tránh đổ máu quá nhiều khi bị thương. Nhưng mất nước lại ảnh hưởng đến hệ tuần hoàn, và gia tăng nhịp tim để bơm máu đặc đến cơ bắp và các cơ quan. Bởi lượng tuần hoàn giảm, máu chảy chậm lại. Do đó, trong các trận đấu kéo dài, cơ thể không kịp tỏa nhiệt khiến nhiệt độ tăng cao. Điều này lại gây sức ép lên tim khiến chiến kê đuối sức, xụi lơ hoặc đột tử.

Quá nhiều nước sẽ khiến cơ thể nặng nề. Mặt khác, mất nước lại khiến gà yếu ớt. Đây là điều nan giải đối với các sư kê. Việc tập trung vào bù nước liên bào thay vì bù nước thuần túy có thể là giải pháp.

Khi áp dụng cho gà chọi, nạp dịch liên bào nghĩa là chúng ta nạp đủ dung dịch và chất điện giải cho tế bào mà gà không cần phải uống quá nhiều nước. Điều này có thể được thực hiện bằng chất điện giải hay khoáng hiếu nước, thay vì dùng nước uống thuần túy, nước giải khát nhược trương (hypotonic) hay thậm chí nước giải khát đẳng trương (isotonic) chứa kim loại hay khoáng yếm nước phổ biến ngoài thị trường.

Với mức độ thẩm thấu vượt trội, chỉ một lượng nhỏ nước khoáng thực vật có thể cung cấp nhiều dưỡng chất và chất điện giải hơn rất nhiều so với nước khoáng kim loại.

Hầu hết các tay biệt dưỡng đều giảm bớt lượng nước uống cho chiến kê khi gần đến ngày thi đấu. Họ làm mà không hiểu nguyên nhân thực sự. Một số cho rằng làm vậy để giảm trọng lượng. Số khác nói làm vậy để hạn chế chảy máu khi gà bị thương. Tuy nhiên, cách giải thích khoa học nhất đó là, quá nhiều nước sẽ dẫn đến tình trạng nhược trương trong cơ thể khiến tế bào bị vỡ, triệu chứng được biết như là hoại huyết (hemolysis). Hoại huyết là hiện tượng vỡ hồng cầu bao gồm hemoglobin, loại protein vận chuyển ô-xy bên trong cơ thể. Vỡ hồng cầu cản trở việc phân phối ô-xy trong cơ thể, đến cơ và các cơ quan trọng yếu, và do đó ảnh hưởng đến phong độ. Tuy nhiên, khoáng thực vật cần ít nước nên không dẫn đến tình trạng nhược trương trong khi vẫn có đủ dưỡng chất và khoáng chất để tránh mất nước.

Loại khoáng chất tốt nhất mà bạn đưa vào cơ thể gà chọi là khoáng thực vật hiếu nước. Khoáng hiếu nước bắt nguồn từ rễ thực vật. Chúng bao gồm những phân tử hữu cơ cỡ lớn và các kết tủa trùng hợp (polymeric precipitates) bởi đã được cây tiêu hóa. Khoáng hiếu nước có điện tích âm và kết hợp trực tiếp với hy-dro của nước. Do đó nó có dạng dung dịch và dễ dàng tan trong nước mà không qua tiêu hóa. Hầu như 100% khoáng hiếu nước hữu dụng cho cơ thể và được cơ thể hấp thu.
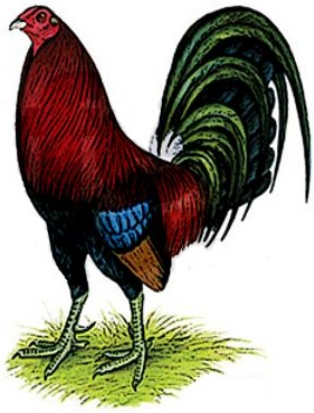
Khoáng thực vật tốt hơn nhiều so với các dạng khoáng khác bởi vì chúng tan trong nước và được cơ thể hấp thu và tiêu thụ dễ dàng hơn.